

Ett stråk för alla?

– Möllevångens offentliga rum ur ett genus och trygghetsperspektiv

Elvira Larsson & Oscar Samuelsson

Ett stråk för alla? – Möllevångens offentliga rum ur ett genus och trygghetsperspektiv

A walkway for everyone? – Möllevångens public spaces from a gender and safety perspective

Elvira Larsson & Oscar Samuelsson

Handledare: Helena Mellqvist, SLU, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Examinator: Mats Gyllin, SLU, Institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi.

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX064

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2017

Omslagsbild: Oscar Samuelsson

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: genus, jämställdhet, trygghet, offentliga rum, könsmaktsordning, stadsplanering

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Förord

Under de år vi studerat och varit bosatta i Malmö har flera våldtäkter och andra grova brott skett i vårt närområde. Dessa händelser har haft negativ påverkan på vår upplevda trygghetskänsla, särskilt för Elvira som är kvinna och löper större risk att utsättas för sexuellt våld. Genom den här uppsatsen har vi fått studera något så viktigt som trygghet, vilket är en känsla som stärker rörelsefriheten. Arbetet har varit mycket givande och har fördjupat våra kunskaper om kvinnors upplevda trygghet i stadens offentliga rum.

Stort tack till vår handledare Helena Mellqvist som har guidat och hjälpt oss under arbetets gång och tack till vår motläsare Niki Lindgren som har stöttat oss och kommit med givande kommentarer. Vi vill även rikta ett stort tack till deltagarna som ställde upp och deltog i vår trygghetsvandring.

Elvira Larsson & Oscar Samuelsson
Malmö, 2018-05-21

Sammanfattning

Vårt kandidatexamensarbete undersöker vilka psykologiska och rumsliga aspekter som påverkar kvinnors upplevda trygghet i det offentliga rummet. Målet med uppsatsen är att få en ökad förståelse för hur gaturum kan utformas och förvaltas för att förstärka den upplevda tryggheten hos kvinnor. Samt att kunna besvara frågeställningarna:

- 1) Vilka aspekter är av betydelse för kvinnors upplevda trygghet i det offentliga rummet?
- 2) Vad påverkar den upplevda otryggheten hos kvinnor på stråket Norra/Södra Parkgatan i Malmö?

Dessa har vi försökt besvara genom en litteraturstudie samt en trygghetsvandring. Vår första frågeställning kunde delvis besvaras i teoridelen. Här visade det sig att kvinnors upplevda trygghet bottnar i psykologiska aspekter. Främst risken att utsättas för sexuellt våld vilket kan begränsa rörelsefriheten. Arbetet inkluderar bland annat trygghetsskapande verktyg. Speciellt viktiga verktyg är: överblickbarhet i gaturummet samt att gatan har "ögon" från omkringliggande bebyggelse. Stadsstrukturen påverkar också den upplevda tryggheten då en mångfunktionell stad med många kopplingar av gång och cykelbanor ger ett rikare folkliv och fler möjliga vägval. Belysning är också ett verktyg som används, speciellt i de mörka nordiska länderna. Hur stadens offentliga rum och vegetation förvaltas och sköts påverkar också trygghetskänslan. Den andra frågeställningen kunde vi få besvarad i genomförd trygghetsvandring där såväl psykologiska som rumsliga aspekter behandlas.

Trygghetsvandringen utgick från ett stråk som Malmö stad och polisen ringat in som ett område där invånarna upplever hög otrygghet. På trygghetsvandringen mötte vi upp en grupp kvinnor boende på Möllevången i Malmö en kväll i april. Under vandringen fick deltagarna uttrycka vad som påverkade deras trygghetskänsla längs stråket. Trygghetsvandringen mynnade ut i 13 punkter vilka ringades in som speciellt viktiga ur ett trygghetsperspektiv på stråket. Några av de viktigaste aspekterna för trygghet visade sig vara god överblickbarhet, funktionen i byggnadernas bottenvåningar samt ett flöde av människor som går mot ett mål.

Vilka aspekter det är som påverkar kvinnors upplevda trygghet i det offentliga rummet är dock en väldigt komplex fråga då trygghet är en känsla som varierar från person till person. Även om det är psykologiska aspekter och sociala strukturer i samhället som spelar stor roll för kvinnors upplevda trygghet så är de rumsliga aspekterna också viktiga. Det finns ett uttalat behov att skapa gaturum vilka upplevs mindre otrygga under kvällen och natten. Genom kunskap inom planering, gestaltning och förvaltning har vi som blivande landskapsarkitekter möjlighet att skapa trevliga offentliga miljöer. Platser som lockar till ett rikt folkliv, är ljusa, öppna, har god överblickbarhet och som på detta vis upplevs tryggare, inte bara för kvinnor utan för alla.

Abstract

This Bachelor's thesis will examine the psychological and spatial factors involved in women's sense of security in public spaces.

The aim of the project was to create awareness around how public spaces can be designed to improve women's sense of security. But also to answer the following queries;

- 1) What factors influence a woman's sense of security in a public space?
- 2) What factors negatively impact a woman's sense of security on the walkways around Norra/Södra Parkgatan in Malmö?

In order to answer the above queries a Literature review and a Neighborhood Security Survey was used. The first query can be partly answered under the heading "Theory". The research shows that psychological factors are cardinal in influencing a woman's sense of security in a public space, where fear of sexual harassment and violence was shown to be a central issue. Part of the outcome of this thesis includes a toolkit for improving safety. Key aspects in designing a safe public space include the ability for the individual to have a clear overview of the space at hand. The overall views from the surrounding buildings are also an important aspect. Urban planning also plays a role in the sense of security. A multifunctional city with a clear network of walkways and bikeways creates more movement of people. Lighting in public spaces is another important tool, especially in the Nordic countries due to the exceptionally dark winter months. Green spaces and their continuous management also affect the overall sense of security. The second query was answered through the completion of a Neighborhood Security Survey. This survey was based around a walkway that the City Council of Malmö and the Police Department regard as an area where people experience a great sense of insecurity. The survey included a group of women living around the area of Möllevången in Malmö and took place during the evening of 16th of April 2018. The group of women pointed out and expressed what influenced their sense of security along the walkway. The Neighbourhood Security Survey resulted in 13 primary factors. These include the function and use of the ground floor spaces as well as the directed flow of people.

However, the issue of women's sense of security in public spaces is complex, multifaceted and varies between individuals. Even though the psychological aspects and social constructs within society play an important role in creating safe public spaces, so does urban planning. There is a general consensus for the need of creating public spaces that are perceived as safe after nightfall. Proper urban planning and design as well as continuous management and improvement allow Landscape Architects to create pleasant, safe and functioning public spaces. Public places like these are light, have a continuous movement of people, allow for a good overview of the space, and are important not only for women, but for all.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och Mål	2
1.3 Frågeställningar	2
1.4 Avgränsningar	2
1.5 Metod	2
1.5.1 Litteraturstudie	2
1.5.2 Trygghetsvandring	3
2. Tidigare forskning inom trygghet	4
2.1 Trygghet, säkerhet, rädsla	4
2.2 Vad gör en trygg stad?	5
2.3 Kvinnors upplevda trygghet	6
2.3.1 Könsmaktsordningen i det offentliga rummet	6
2.3.2 Kvinnors trygghet och rädslor	7
2.3.3 Speciellt otrygga platser för kvinnor	8
2.3.4 Kvinnliga strategier för stärkt trygghet i offentliga rum	8
2.4 Trygghetsskapande verktyg	9
2.4.1 Social kontroll	9
2.4.2 Se och synas	10
2.4.3 Belysning	11
2.4.4 Fysiska strukturer	12
2.4.5 Underhåll och omsorg	13
2.4.6 Växtmaterial	15
2.5 Malmös syn på trygghet	15
3. Exempelstudie Norra och Södra Parkgatan	16
3.1 Åtgärder för att skapa ett tryggare stråk	17
3.1.1 Social kontroll	17
3.1.2 Se och synas	18
3.1.3 Belysning	18
3.1.4 Underhåll och omsorg	19
3.2 Trygghetsvandring	20
3.2.1 Upplägg	20

3.3 Resultat från trygghetsvandring	22
4. Diskussion	25
4.1 Viktiga aspekter för trygghet	25
4.1.1 Psykologiska aspekter	25
4.1.2 Fysiska aspekter	27
4.2 Avslutande reflektion	30
4.3 Fortsatt forskning	31
4.4 Metodreflektion	31
Källförteckning	33

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Elvira är 25 år och kvinna, bosatt på Möllevången i Malmö. Utifrån Elviras upplevda otrygghet när hon går ensam hem på kvällen har vi bestämt oss för att undersöka ämnet trygghet närmre. Hon beskriver den upplevda otryggheten på detta sätt: *Jag och min syster bor i samma område på Möllevången i Malmö. För att ta mig där emellan går jag längs med stråket Norra Parkgatan och Södra Parkgatan. Det tar tio minuter. Under promenaden är min upplevelse mer eller mindre trygg/ otrygg på olika platser. Jag undrar vad detta beror på. Upplevelsen av otrygghet kan kännas obefogad då det nästan aldrig händer något.*

Vad beror egentligen kvinnors upplevda trygghet i det offentliga rummet av?

Genusforskaren Birgitta Andersson menar att det är problematiskt att hänvisa till statistik. Brottsstatistiken visar på att det egentligen är unga män som borde uppleva mest otrygghet och att den farligaste platsen för en kvinna är det egna hemmet. Dock finns det mycket dolt i brottsstatistiken. Den kan inte visa hur könsmaktsordningen ser ut i samhället och inte heller hur kvinnor ofta beräknar risken att utsättas för våld i det offentliga rummet, samt att övergrepp och kränkningar har många olika uttryck (Friberg, Listerborn, Andersson, Scholten, 2005). Det är många faktorer som behöver tas med i beräkningen när vi talar om kvinnors upplevda otrygghet gaturummet och vi vill undersöka dessa närmare i ett särskilt utvalt område i Malmö.

Polisen (2018) skriver i sin rapport *Medborgarlöften i Malmö - stadsområde Innerstaden*, att det finns en upplevd otrygghet hos många av de boende runt kvarteren kring Norra och Södra Parkgatan i Malmö. Under 2016 genomfördes aktiviteter för att få en ökad förståelse för vad det är som bidrar till känslan av otrygghet i området. Genom medborgardialog och trygghetsmätningar har de identifierat ett antal faktorer vilka Malmö stad och polisen jobbar aktivt med. Det som har pekats ut som en stor bidragande faktor till otrygghet är den utbredda narkotikahandeln som sker i området, även risken att utsättas för överfall eller våldsbrott (Polisen, 2018). En grupp som känner stor oro för att utsättas för överfall och sexualbrott är unga kvinnor (Friberg, et al., 2005). På Möllevången bor det övervägande människor i åldrarna 20–39 år (Malmö stad, 2006). Detta gör att vi tycker det är särskilt viktigt att undersöka de unga kvinnornas upplevda otrygghet och hur de känner för att vandra i sitt närområde.

1.2 Syfte och Mål

Syftet är att undersöka aspekter som påverkar kvinnors upplevda trygghet i det offentliga rummet.

Målet är att få en ökad förståelse för hur gaturum kan utformas och förvaltas för att förstärka den upplevda tryggheten hos kvinnor.

1.3 Frågeställningar

- 1) Vilka aspekter är av betydelse för kvinnors upplevda trygghet i det offentliga rummet?
- 2) Vad påverkar den upplevda otryggheten hos kvinnor på stråket Norra/Södra Parkgatan i Malmö?

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att fokusera på kvinnors upplevda otrygghet i det offentliga rummet, då de generellt upplever större otrygghet än män (Heber, 2007). Anita Heber docent och prefekt vid Stockholms kriminologiska institution menar att det är problematiskt att gruppera individer då det finns många personer i varje grupp som inte upplever saker på samma sätt. Hon menar även att individer kan känna att de tillhör mer än en grupp. Trots detta kan det vara viktigt att ifrågasätta ett tydligt mönster hos en specifik grupp. Detta kan skapa större förståelse för den upplevda rädslan i de olika grupperna. Ett exempel på detta är att kvinnor som grupp upplever större rädsla för sexualbrott då det riktar mot specifikt kvinnor (Heber, 2007). Alla kvinnor är olika och upplever trygghet/ otrygghet på olika sätt. Vår studie bygger på en generalisering av kvinnor vilket även inkluderar ickebinära. Vi har undersökt kvinnors upplevda trygghet genom en trygghetsvandring. De medverkade består endast av kvinnor bosatta i samma område eller i närhet till det utvalda stråket. Läs mer om urvalet i Metod Trygghetsvandring. Under trygghetsvandringen har vi även geografiskt avgränsat oss till stråket Norra och Södra Parkgatan i Malmö vilket upplevs otryggt av många invånare (Polisen, 2018).

1.5 Metod

1.5.1 Litteraturstudie

För att svara på frågeställningarna inleder vi med en litteraturstudie om genus och trygghet, samt undersöker hur Malmö stad arbetar med trygghetsskapande åtgärder runt stråket Norra och Södra Parkgatan. Vår insamlingsmetod är att söka relevant och framförallt vetenskaplig litteratur på bibliotek men även från databaser såsom Primo och Google Scholar. Där använde vi sökord som exempelvis genus och trygghet.

1.5.2 Trygghetsvandring

För att få en bredare syn på begreppet trygghet samt för att besvara frågeställningen ”Vilka rumsliga aspekter är av betydelse för den upplevda otryggheten hos kvinnor på stråket?” genomförs en kvalitativ studie där vi tar del av de boendes åsikter om stråket.

Den metod vi använder oss av är trygghetsvandring som är en form av gåtur. Suzanne de Laval arkitekt, teknologiedoktor och forskare inom ämnet arkitekturanalys påstår att gåtur är den metod som ger bäst utfall i analys och utvärdering av bostadsområden (de Laval, 2014). Idén om gåturer härstammar från Post Occupation Evaluation (POE). POE är ett koncept som används i Storbritannien, Nya Zeeland och USA vid utvärdering av byggnader. Metoden har sedan vidareutvecklats till att studera och utvärdera hela bostadsområden av danske Ivor Ambrose (de Laval, 1997).

Gåtur genomförs genom att deltagare som har en relation till området bjuds in. Gåturen inleds med ett möte där deltagarna blir presenterade vandringens upplägg. Efter det börjar promenaden och stoppar på förutbestämda platser där deltagarna gör egna reflektioner och anteckningar. När sista stoppet på turen är gjort görs en genomgång där deltagarna får berätta om sina upplevelser. Observationerna och åsikterna från deltagarna samlas in och noteras. Målet med genomgången är att få en nyanserad bild av deltagarnas uppfattningar av bebyggelsen. Det är projektledarens ansvar att få fram skiljaktigheter i deltagarnas synpunkter. I genomgången eftersträvas inte enighet, utan snarare att få fram olikheterna i synpunkter och intressen (de Laval, 1997).

De Laval (2014) menar att tillgänglighet och trygghet är två aspekter som gåturmetoden tydligt belyser. Vi har valt att i denna studie utgå utifrån Brottsförebyggande rådets färdiga mall för hur en trygghetsvandring kan genomföras. Trygghetsvandringen är ett koncept som bygger på gåturens principer men som fokuserar på ämnet trygghet i offentliga rum (de Laval, 2014). Gatukontoret i Malmö har använt denna mall vid flera tillfällen (Malmö stad, 2010). En trygghetsvandring görs kvällstid när det är mörkt. Efter vandringen diskuteras och antecknas de deltagandes upplevelser samt förslag på trygghetsskapande åtgärder som gruppen kommer överens om (BRÅ, 2010).

I vår Trygghetsvandringen deltog nio personer. Målet med gåturer är att få många infallsvinklar. Ambrose anser att deltagarantalet helst inte bör överskrida fler än tio personer (de Laval, 1997). Enligt de Laval (2014) är runt tolv personer rimligt för att möjliggöra en bra dialog. Hennes erfarenheter av gåturer med fler personer är att samtalet efter vandringen inte blir lika djupt och nyanserat.

Att få med deltagare i trygghetsvandringen som använder, bor eller arbetar i området är det viktigaste (BRÅ, 2010). Deltagare i vår vandring var alla kvinnor i åldern 21-29 år som är boende längs med eller i närhet till stråket. Vi hade önskat en större spridning på ålder för att få en bredare bild. Dock är gruppens åldersfördelning någorlunda representativ för området Möllevången då medelåldern på de boende är låg och ligger mellan 20-39 år (Malmö stad, 2006).

Förutbestämda stopp längs stråket valdes ut innan vandringen. Enligt de Laval (1997) är det viktigt att fokusera på ett fåtal utvalda platser och företeelser för att få en meningsfull diskussion. Det ger även en tydligare struktur och det blir lättare för de medverkande att hålla sig till ämnet, samtidigt som många aspekter kommer fram (ibid.).

Trygghetsvandringens genomförande går även att koppla till Gehl och Svarres (2013) metod "provrunda". Genom att promenera en provrunda ges en möjlighet att studera omgivningen, den mänskliga aktiviteten, samt identifiera problem och potentialer för det bestämda stråket (ibid.).

2. Tidigare forskning inom trygghet

I detta kapitel presenteras tidigare forskning inom ämnet trygghet och genus. Kapitlet introducerar relevanta aspekter för kvinnors upplevda trygghet i det offentliga rummet.

2.1 Trygghet, säkerhet, rädsla

Denna uppsats behandlar ämnet trygghet. Begreppet trygghet innefattar fysiska, psykiska och existentiella aspekter på välmående. Att känna kontroll över sitt liv eller en situation är exempel som är viktiga för den upplevda tryggheten, även att göra sig förstådd och att förstå sig på sin omgivning (Socialstyrelsen, 2012). Trygghet är precis som rädsla och oro en känsla som påverkar hur människor uppfattar och brukar miljön omkring sig. Att en plats upplevs som trygg eller otrygg betyder inte automatiskt att platsen är säker eller osäker att vistas på. Den upplevda tryggheten/otryggheten är subjektiv, varierar mellan individer och beror dels på personliga erfarenheter (Listerborn, 2000b).

Otrygghet handlar om risken att utsättas för avsiktligt våld eller hot, alltså inte en olycka. Säkerhet däremot baseras främst på statistik och bedöms utifrån risken om att vara med i en olycka. Åtgärder för att öka säkerheten bygger främst på tekniska lösningar, ofta trafikrelaterat, vilket minimerar olycksrisker och bör inte blandas ihop med begreppet trygghet. Fokus bör ligga på att skapa säkerhetsåtgärder vilka samtidigt minimerar risken för avsiktligt våld, men det kan ofta vara svårt att tolka vad som är vad (Andersson, 2001). Då den upplevda otryggheten ofta är kopplad till att kännas sig osäker (Koskela, 1997).

Trygghet är starkt kopplat till tillit. Tilliten till obekanta eller bekanta människor i sin närhet, samt tillit till ett system så som myndigheter och polis (Öresjö, 2000). De som känner sig mest otrygga är därför ofta människor som är förtryckta, utsatta och därmed inte har tillit till systemet. Ett exempel på detta är hur kvinnor kan känna sig utsatta av den rådande könsmaktsordningen och därför uppleva otrygghet i offentliga rum (Friberg, et al., 2005). Trygghet är kopplat till ett öppet och välkomnande samhälle (Koskela, 1997). Den upplevda tryggheten är i stor grad baserad på var en individ bor, hur gemenskapen fungerar där och om det sker mycket brott i närområdet. Även personliga erfarenheter av våld och den individuella självbilden som utsatt eller sårbar påverkar (Andersson, 2001).

Tilliten till polis och myndighet är i Sverige stark om man jämför med andra länder. Den har dock börjat dala sedan 1960-talet. Det är den minskade tilliten till myndigheter som i längden kan skapa fenomen som grindsamhällen (Öresjö, 2000). Detta fenomen beskrivs i en senare del.

2.2 Vad gör en trygg stad?

Media och rykte kan ha en stor betydelse gällande den upplevda tryggheten i en stad. Heber (2007) anser att de brott som lyfts fram i medier inte behöver spegla verkligheten. Främst är det ovanliga, spännande och våldsamma brott som hamnar på löpsedlarna. Hon menar att mediernas sätt att porträttera, samt hur människor då tolkar brotten påverkar den upplevda tryggheten. De som inte oroar sig för brott kan motbevisa mediernas budskap med egen erfarenhet och känna sig trygga. De som redan är rädda för brott tar till sig mediernas beskrivning vilket kan stärka deras otrygghet. Om ett område har ett rykte kring sig att vara en plats där det sker mycket brott påverkas den upplevda tryggheten negativt. Ryktet är således starkare än platsens faktiska utformning och den sociala miljön. Rykten fastnar i människors medvetanden och påverkar hur platser uppfattas (ibid.).

Det går aldrig att skapa en trygg stad till hundra procent. Det finns dock aspekter såsom gestaltning av de offentliga miljöerna som bidrar till ökad trygghet. Om det finns många trevliga offentliga rum och mötesplatser i en stad kan invånarna lära känna varandra och tryggheten kan således öka (Listerborn, 2000 b). Studier visar att det är torg och parker som ofta upplevs otrygga och är typiska brottsplatser. Det är således utformningen av de offentliga rummen som är betydelsefulla (Heber, 2007).

I staden möts vi ständigt av nya människor. Det viktiga är att man ska känna sig trygg och säker bland dessa främlingar och inte automatiskt betrakta dem som ett hot. Det behövs inte många brott i ett område för att skapa otrygghet (Jacobs, 2005). En trygg stad bygger på att många människor vill vistas i det offentliga rummet, det handlar om att bjuda in människor med olika bakgrunder och intressen ut på gatorna (Listerborn, 2000 b).

Bo Grönlund är arkitekt och lektor vid Konstakademiens Arkitekturskola i Köpenhamn samt forskar inom fysisk planering. Han sätter trygghet som en av tre grunderna till en god urban miljö. Urbanitet beskriver han likt en triangel som är uppbyggd av tre viktiga byggstenar: Den trevliga staden, den trygga staden och den spännande staden (Malmö stad, 2010). Urbana miljöer ska i det stora hela upplevas trygga och invånarna får inte känna sig hindrade, samtidigt måste stadsmiljön innehålla ett visst mått av spänning. För att skapa en god stad krävs rätt prioriteringar för att ge balans mellan de tre faktorerna. Är den urbana miljön rakt igenom trygg upplevs den antagligen inte som särskilt trevlig eller spännande. (ibid.) Listerborn (2003) menar också att det finns en poäng med spänning i stadslivet, så länge invånarna är medvetna om att de inte utsätts för en risk. Spänning och otrygghet får dock inte romantiseras och satsningar på trygghet bör alltid främjas. Listerborn fortsätter med att det saknas ett genusperspektiv i diskussionen och även en avsaknad av förståelse för hur människors vardagsliv och rörelse begränsas i staden genom upplevd otrygghet (ibid.).

2.3 Kvinnors upplevda trygghet

Kring sekelskiftet begränsades kvinnor främst till den privata sfären och det offentliga rummet var framför allt avsett för män. Om en kvinna sågs ute på kvällen kunde hon misstas för prostituerad. Och om ett övergrepp skedde var oftast följdfrågan ”vad gjorde du där?” Kvinnor kunde vid denna tid heller inte studera på de tekniska högskolorna och därför ställdes de utanför gestaltningen av det offentliga rummet (Friberg, et al., 2005). Först år 1921 blev det lagligt för kvinnor att utbilda sig till arkitekt vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm (Werner, 2006). Stadens fysiska utformning är därför till hög grad präglad av män. Det var först under 1960-talet som könsmaktsordningen började ifrågasättas. Även kvinnors rädsla för övergrepp i det offentliga rummet började diskuteras som ett problem (Friberg, et al., 2005). Hille Koskela (1997) menar att många ser på Skandinavien som jämställt. Men här existerar fortfarande problem som våld och oavlönat arbete i hemmet, sexuella trakasserier, homofobi och ojämlik lön (ibid.). Dessa tendenser kunde tydligt ses i #Metoo kampanjen som startades av Tarana Burke år 2006 och fick stort genomslag i Sverige hösten 2017. I Kampanjen gjordes det klart att kvinnor fortfarande i hög grad utsätts för sexuella trakasserier och våldtäkter (Laurell, 2017).

2.3.1 Könsmaktsordningen i det offentliga rummet

Vilka som befolkar det offentliga rummet varierar under dygnet. Under dagen kan en plats vara kvinnligt kodad för att sedan under kvällen och natten bli märkbart manligt kodad och tvärtom. En trygg plats på dagen kan därför ofta upplevas som hotfull under andra delar av dygnet. Kvinnor och män har idag samma officiella tillgång till staden men under mörkrets timmar kan rädsla för övergrepp begränsa kvinnors rörelsefrihet (Friberg, et al., 2005).

Genusforskaren Carina Listerborn (2000b) menar att pojkar får större utrymme i deras lek än flickor. De uppmuntras att ta risker och testa gränser i högre grad medan flickor snarare varnas för faror. Detta kan leda till rädsla och vara en orsak till att många kvinnor inte tror att de skulle kunna försvara sig vid ett övergrepp. De har lärt sig att det inte är socialt accepterat att bråka och slåss som tjej och de ser sig som svagare än vad de egentligen är (ibid.). Ett tydligt exempel på detta fenomen ges i *Speglingar av rum: om könskodade platser och sammanhang* (Friberg, et al., 2005). Där intervjuas flickor som berättar om deras väg till skolan. De väljer att gå en omväg till skolan för att de är rädda att träffa på ett gäng pojkar i deras klass. De är oroliga att pojkarna ska brotta ner dem eller börja bråka. 11-åriga pojkar är vid den här åldern ofta inte lika fysiskt utvecklade som tjejer och brukar därför vara kortare och svagare. Flickorna skulle teoretiskt sätt kunna brotta ner pojkarna. Men detta är inte ett alternativ då deras självbild som svagare begränsar dem.

Andra undersökningar visar att många kvinnor även i vuxen ålder inte bara upplever sig som fysiskt svagare än män, utan även svagare än andra kvinnor. (ibid.) Föräldrarnas fostran och mediernas framställning leder till att tjejer redan som barn får en försvagad självbild, samt att de ska vara försiktiga när de vistas i det offentliga rummet. Detta leder till att många kvinnor upplever stadsrummet som otryggt (Koskela, 1997). Under vintern år 2017 skedde en rad överfallsvåldtäkter i Malmö. Polisen uttalade sig i media och uppmanade kvinnor till att vara försiktiga och avrådde dem från att gå ut ensamma efter mörkrets intrång (Mikkelsen,

2017). Riktlinjerna drog snabbt tillbaka men uttalandet hade redan hunnit skapa rädsla och känslan av att kvinnor har ett individuellt ansvar för att inte bli överfallna.

2.3.2 Kvinnors trygghet och rädslor

Carolyn Whitzman (2007) är professor i stadsplanering och menar att många kvinnor upplever otrygghet i hemmet, såsom våld från en närstående och kan istället känna att stadsrummet är deras fristad. Majoriteten av kvinnor upplever dock ofta det offentliga rummet som den otryggaste platsen att vistas i. Män beräknar främst risken för fysiskt våld medan kvinnors största anledning till otrygghet i det offentliga rummet är sexuellt våld (ibid.). En ensam kvinna kan uppleva otrygghet i mötet med en ensam man på kvällen, särskilt om platsen är ödslig. Män upplever oftast inte samma otrygghet i mötet med en annan man och speciellt inte med en ensam kvinna (Friberg, et al., 2005).

Forskningen har tidigare fokuserat på att förklara kvinnors otrygghet i förhållande till mäns. Bilden av den rädda kvinnan och den orädda mannen har dock börjat ifrågasättas och forskningen om mäns rädsla har ökat. Det diskuteras om det är rimligt att män och kvinnor kan betraktas som helt olika grupper. Istället har forskningen börjat kategorisera människor utifrån rädda och orädda individer. Det finns dock stora skillnader mellan mäns och kvinnors upplevda otrygghet vid konkreta frågeställningar såsom sexuellt våld (Heber, 2007).

Whitzman (2007) menar också att fokuset inte endast bör ligga på skillnaden mellan män och kvinnor. I ett exempel från en studie i USA beskriver hon skillnaden på källor till otrygghet mellan afroamerikaner och européamerikaner. Studien pekar på att socioekonomiska förhållanden och utsatthet kan ha större betydelse för otrygghet och rädsla än kön (Whitzman, 2007). Listerborn (2015) skriver att det finns vissa svårigheter kring diskurser om kvinnors rädslor i det offentliga rummet. **1:** Risken finns att vi legitimerar könsmaktsordningen i det offentliga rummet istället för att arbeta motverkande. **2:** Socioekonomiska aspekter kan bli bortglömda. **3:** Fokus bör ligga på platser vilka är mest farliga för kvinnor, alltså i hemmet och inte i det offentliga rummet. **4:** Diskussionen ger vissa grupper mer utrymme t.ex. vita medelklasskvinnor medan andra sociala grupper tenderar att bli mer stigmatiserade eller ignorerade. Listerborn tillägger att vad människor är rädda för tenderar att förändras genom tiden i fråga om vad media skriver om samt vilka utmaningar vi står inför politiskt och ekonomiskt (ibid.).

Trygghetsmätningar som polisen gjort i Malmö stad från 2007-2017 visar att 47 procent av kvinnorna och 30 procent av männen känner sig otrygga när de går ensamma på kvällen. 25 procent av kvinnorna anger att de har avstått från aktivitet på grund av otrygghet. Malmö stad skriver att det är alltför hög andel kvinnor som känner sig otrygga i förhållande till hur många som faktiskt blir utsatta för brott (Malmö stad, 2018).

Mäns våld mot kvinnor är svårt att tolka genom brottsstatistik då det inte handlar om enstaka övergrepp, utan är mer omfattande. När en kvinna drabbas av ett övergrepp påverkar vetenskapen om detta även andra kvinnors otrygghet. "Mindre" kränkningar som att bli tafsad på eller en vissling från en man på gatan fungerar som en påminnelse av vilka grövre brott som faktiskt kan hända (Friberg, et al., 2005). Trakasserier och kommentarer om utseendet är

en del av många kvinnors vardag vilket påverkar upplevelsen av det offentliga rummet och självbilden negativt (Listerborn, 2000b). En stor andel av det sexuella våldet polisanmäls inte på grund av förklaringen "det var inget allvarligt som hände". Detta visar på att alla former av kränkningar bör hanteras med nolltolerans (Friberg, et al., 2005).

2.3.3 Speciellt otrygga platser för kvinnor

Otrygga miljöer kan syfta till platser där kvinnor tidigare drabbats av våld eller försök till våld (Andersson, 2001). En vanlig föreställning är att brott inte sker där man bor eller arbetar utan någon annanstans. En studie av Heber visar att de flesta personer anser att deras eget område är tryggt men pekar ut områden på andra sidan staden som otryggt. De boende i innerstaden anser att förorterna upplevs otrygga, medan förortsborna själva menar att det är i innerstaden brotten sker. Detta innebär att områden med hög brottslighet kan upplevas som trygga. Överlag ansåg personerna i studien att det säkraste området utomhus var kring den egna bostaden. Detta kan bero på att välkända platser där bekanta människor rör sig anses som säkrare. Samtidigt är det kring den egna bostaden de flesta personrån sker (Heber, 2007).

Förortsmiljöer: Många förorter byggdes på 1960-70 talet och präglas av miljonprogrammets trafikseparering och stora grönytor vilket kan skapa en enslig, mörk och tom miljö på kvällen (Listerborn, 2000b). Bland många av de manliga ungdomsgrupperna i förorten finns en påtaglig platskänsla, de känner ofta trygghet i sin hemmiljö. Forskning visar att många tjejer i förorten ofta har en helt annan platsidentitet, snarare en utanförkänsla och de vill helst flytta därifrån när eller om möjligheten ges (Friberg, et al., 2005).

Hållplatser och parkeringsgarage: Många kvinnor undviker parkeringsgarage även dagtid, då parkeringshusen ofta har en dålig belysning med stora pelare som ger en försämrad överblick. Även busshållplatsers placering och utformning är viktigt i fråga om överblickbarhet. Det kan upplevas otryggt att inte kunna se vad som gömmer sig eller finns runt omkring en när man själv står synlig i en busskur eller hållplats (Listerborn, 2000 b).

Gång- och cykeltunnlar: Trafikseparerade gångtunnlar finns för att öka trafiksäkerheten men de kan förstärka otryggheten. Då utformningen gör att de ofta är mörka, krökta, långsmala och isolerade från omgivningen (ibid.).

Baksidor och mellanrum: Dessa platser beskrivs ofta som slutna, mörka, trånga, obefolkade och saknar flyktväg. Storskaliga bostadshus kan med sina långa fasader vilka ofta vänder sig mot innergården skapa otrygga miljöer då gatan kan kännas tom (ibid.). Cykel eller gångleder upplevs ofta otrygga om kringliggande växtlighet är hög och tät eller där en sida består av någon form av vägg eller plank. Det går inte att se om något gömmer sig bakom och kan därför stärka upplevelsen av otrygghet, många kan även känna sig trängda i dessa miljöer (Friberg, et al., 2005).

2.3.4 Kvinnliga strategier för stärkt trygghet i offentliga rum

Det finns vissa oskrivna regler kring de villkor kvinnor har när de vistas i det offentliga rummet. Dessa kan innefatta vilka platser som är tillgängliga eller otillgängliga i staden under mörkrets intrång (Friberg, et al., 2005). *Undvikande* är en tydlig strategi som används för att minimera risken för övergrepp. Främst går strategin ut på att hålla sig borta från rum och

platser som upplevs otrygga (Listerborn, 2000b). Kvinnor offerar ibland sin säkerhet för att öka känslan av trygghet. Det är vanligt att undvika cykel- och gångtunnlar för att istället ta sig över en livligt trafikerad väg. Här upplever kvinnan mer kontroll än i en tunnel även fast det ofta varken finns trafikljus eller övergångsställe. Andra exempel kan handla om att cykla i mitten av en väg eller att inte använda cykellampa då detta kan minska risken att synas på långt håll (Friberg, et al., 2005).

Att endast röra sig på platser som känns trygga kan även vara en undvikande strategi (Koskela, 1997). Andersson (2001) menar att den undvikande strategin ibland ligger så undermedvetet att kvinnor kan uppleva obegränsad rörelsefrihet i stadens offentliga rum. För många kvinnor är det självklart att inte gå ensam i parker på natten. Detta kan därmed beskrivas som en "tyst kunskap" (ibid.). Andra strategier kvinnor ofta nyttjar är att ta sällskap med andra, ta självförsvarskurser eller att utrusta sig med t.ex. pepparspray och överfallslarm (Listerborn, 2000b).

Andersson (2005) menar att den fysiska miljön i sig inte är orsaken till att kvinnor förhåller sig till en risk när de vistas i det offentliga rummet och att det inte går att ändra könsmaktsordningen genom gestaltning. Hon skriver att det däremot går att utforma miljöer vilka upplevs mindre otrygga. Det krävs att kommuner och städer berättigar arbetet genom att avsätta resurser och visa engagemang i dessa frågor. Andersson fortsätter att det också krävs noggrannare reflektioner över hur miljöer upplevs under mörkrets intrång samt vem som vistas där (Friberg, et al., 2005). I grunden borde det inte handla om kvinnors rätt till beskydd, utan istället att skapa ett samhälle där kvinnor inte behöver skyddas (Listerborn, 2000a).

2.4 Trygghetsskapande verktyg

2.4.1 Social kontroll

Social kontroll är brottsförebyggande åtgärder som är medel för att skapa trygghet och innefattar polisen och vakters arbete (Boverket, 1998). Social kontroll kan även stärkas genom fysiska åtgärder såsom kameraövervakning. Kameraövervakning har dock visat blandade resultat för den upplevda tryggheten. Om kameraövervakning ska minska otryggheten för kvinnor krävs det att någon sitter bakom kameran och snabbt kan agera. Om kameraövervakningen leder till en minskning av brott kan en effekt vara att fler vill vistas på platsen och den naturliga övervakningen förstärks. Kameraövervakning kan leda till ökad otrygghet om den uppfattas som en signal på att platsen är otrygg. Människor kan även känna obehag av att bli övervakade (Blixt, 2003).

Listerborn (2000b) anser att trygghet inte kan bäras upp av kontroll, bevakning, bländande belysning och nedhuggen växtlighet utan dessa åtgärder kan endast behandla symtomen. Hon förespråkar istället informell social kontroll (ibid.). Denna typ av kontroll handlar om att invånarna ges möjlighet att påverka samt har kontroll och tar hand om sitt område (Boverket,

1998). Listerborn (2000b) menar att brottslighet ofta härstammar från fattigdom och utanförskap. Det är därför viktigt att fokusera på integration, sysselsättning, utbildning och uppfostran i trygghetsarbetet. För att en stad ska upplevas trygg ska jämställdhet och rättvisa eftersträvas och invånarnas åsikter tas tillvara (ibid.).

En radikal åtgärd av ökad otrygghet är grindsamhällen, dessa är vanligt förekommande i bland annat USA och Brasilien. Det innebär att bostadsområden och ibland också hela stadsdelar är omgärdade av taggtråd och murar. Hit kan man endast ta sig genom en huvudgata där det står vakter som kräver legitimation (Öresjö, 2000). Öresjö är professor i fysisk planering och motsätter sig grindsamhället då hon anser att de skapar ett samhälle präglad av misstro och segregation, vilket i längden bidrar till otrygghet. Hon fortsätter med att det bidrar till en "vi" och "dem" känsla, mellan individer vilket leder till mindre möten och större fördomar i samhället (ibid.). Oscar Newman arkitekt och stadsplanerare anser att grindsamhället och hög bevakning istället ökar tryggheten (Joy, 2014). Newman menar att grannskap bör delas upp i mindre delar vilka är överblickbara och möjliga att kontrollera för att skapa trygghet och förhindra brott (ibid.). Öresjö (2000) och Listerborn (2000b) motsätter sig detta och menar istället att det är möten och gemenskap mellan människor som ökar tryggheten och förhindrar brott.

2.4.2 Se och synas

Känslan av att kunna se och bli sedd är en viktig grundpelare för den upplevda tryggheten och för att stadsmiljöer ska befolkas (Gehl, 2010; Jacobs, 2005). Jacobs (2005) menar att ett av målen med en god och trygg stad är att den aldrig är ödslig. Ju fler människor som rör sig ute på gatorna desto tryggare kommer gaturummet upplevas (ibid.). Listerborn (2000b) håller med men menar också att öppna ytor där man lätt kan bli sedd, ibland upplevs lika skrämmande som slutna. Heber (2007) anser att många okända människor på en plats inte alltid skapar trygghet utan faktiskt kan öka rädslan för brott. I ett tätbefolkat område möts obekanta människor hela tiden vilket kan förklara varför människor i stora städer generellt känner sig mer otrygga än i små orter (Heber, 2007).

Boverket (2010) anser att intensivt folkliv i stadens offentliga rum skapas genom att anpassa gatorna till de gåendes premisser. På så sätt ökar rörligheten och tryggheten i staden (ibid.). Detta stämmer överens med Gehls (2010) åsikt om att rörelse till fots är det som skapar flest möten mellan människor och att närvaro av andra indikerar trygghet. Den mänskliga närvaron skapar en positiv spiral som gör att folk drar folk (ibid.). För en trygg stad behövs det tydliga gränser på vad som är offentliga, halvoffentliga och privata platser. Detta för att hindra uppkomsten av "mellanrum", det vill säga folktomma, överblivna platser som kan stärka den upplevda otryggheten (Jacobs, 2005). Gehl (2010) menar också att det är viktigt med avgränsning mellan det privata och offentliga. Gränserna ska vara mjuka för att ge en välkomnande och trygg stadsbild. En mjuk övergång kan till exempel vara förträdgårdar till lägenhetshus. Här är känslan av vad som är privat viktigt då det stärker kontakten från det privata till offentliga. Butiksgaller över fönster och dörrar har däremot en motsatt effekt och stärker effekten av otrygghet (ibid.).

Både Gehl (2010) och Jacobs (2005) belyser vikten av ”ögon” på gatan. Med det menar de känslan av att kunna bli sedd, men också att det ska finnas möjlighet till visuell kontakt mellan de som vistas ute i de offentliga miljöerna och de som befinner sig inomhus. För fler ögon på gatan krävs det ett rikt folkliv och detta uppnås genom en funktionsblandad stad där gatorna samt byggnaderna bjuder på olika verksamheter och användningsområden (ibid.). Jacobs (2005) anser att på en levande gata finns det alltid användare och betraktare. Butiker, barer, restauranger, företag och andra faciliteter som har öppet på kvällen är viktigt, då det ger konkreta målpunkter att röra sig till. Det ger också människor en anledning att promenera förbi platsen då den mänskliga närvaron från de öppna butikerna gör gatan mer intressant och trygg. Att en gata används kontinuerligt är viktigt, både för att det ska bli fler effektiva ögon på gatan men även för att boende ska lockas titta ut. Jacobs menar att ingen attraheras av en tom gata (ibid.).

Även Gehl (2010) menar att flera funktioner förser gatan med mer aktivitet under dygnets alla timmar. Han trycker på att bostäder längs gatan är särskilt trygghetsskapande. Speciellt om de ligger på bottenplan då det är därifrån människor har bäst koll på varandra. Designen på bottenvåningar spelar stor roll. Om dessa lämnar ett vänligt, mjukt och framförallt befolkat intryck gör det att fotgängare upplever större trygghet (ibid.). Byggnader måste vända sig med fönster och entréer ut mot gatan så fasaden inte blir mörk och blind (Jacobs, 2005).

2.4.3 Belysning

Platser som upplevs otrygga kan med förändrad ljussättning upplevas tryggare, vilket kan leda till att platsen befolkas även när det är mörkt. Ljussättning som skapar möjlig överblickbarhet av omgivningen, att ljusstyrka anpassas efter situation och att bländning undviks är viktiga faktorer för en tryggare stadsbild (Boverket, 2010). Att jobba med ljussättning från ett trygghetsperspektiv är ett sätt att främja ett jämställt samhälle. Mellan män och kvinnor finns det en generell skillnad på hur man förhåller sig till risker i den offentliga miljön (Listerborn 2000b). Satsningar på att hela stråk mellan målpunkter får en god belysning bör därför prioriteras. Människor rör sig längs stråk och bristfällig belysning längs vägen leder till hindrad rörlighet, speciellt för kvinnor som i högre grad upplever otrygghet (Jönköpings Kommun, 2011).

Det är viktigt att ljussättning sker på rätt sätt för att minska den upplevda otryggheten. Att endast addera elektroniskt ljus och höja ljusnivån utan eftertanke kan istället skapa starka kontraster för ögat som leder till bländning och svårighet att se. Det kan också ge känslan av att vara för exponerad. Ett exempel som är vanligt förekommande är att gångvägar och tunnlar ljussätts väl men att omgivningen är helt mörk. Den starka belysningen gör så att den gående syns väl på vägen eller i tunneln men samtidigt försämras mörkerseendet så att omgivningen eller tunnelmynningen upplevs ännu mörkare och mer svåröverblickbar. För en tryggare känsla längs med stråk bör man förutom att belysa själva gångbanan även ljussätta delar av den omkringliggande miljön som till exempel buskar, träd eller fasader. Förutom att

platsen då känns mer överblickbar och trygg, kan god belysning även bidra till att stärka estetiska värden (Boverket, 2010).

Möjligheten till att kunna avläsa mötandes ansikten när man färdas utomhus är viktigt för den upplevda tryggheten. Speciellt viktigt är det för kvinnor då de i större utsträckning upplever en ensam man som en möjlig hotbild. Att se ansiktsuttryck och kunna möta blicken gör det lättare att avläsa den mötandes uppsåt vilket stärker känslan av kontroll. För att stärka tryggheten på ett stråk bör ljuskällor komma från olika riktningar utan att blända, och belysning nedanför ansiktshöjd är viktigt (BRÅ, 2010). En varierad belysning från flera ljuskällor ger även en mjukare skuggbildning. Detta är viktigt då enförmig belysning rakt uppifrån ger en onaturlig skuggbildning med hårda slagskuggor vilket ger en spöklik effekt på ansikten (Aronsson, 2010). För att kunna avläsa detaljer i omkringliggande miljöer och passerande människor är det också viktigt vilken färgåtergivning, ljusfärg, och temperaturen belysningen har. Att kunna avläsa en plats detaljer ger en större trygghet då det blir lättare att orientera sig, läsa skyltar, uppfatta platsens egenskaper och karaktär (Boverket, 2010).

För en ökad trygghet i staden krävs en god orienterbarhet (Gehl, 2010; Listerborn, 2000a). Ljussättning är ett verktyg för att förtydliga viktiga element som vi orienterar oss efter, så som stråk, områden, gränser, knypunkter och landmärken. Genom att tillåta dessa element dominera mot natthimlen och utgöra blickfång går det att undvika visuell konkurrens, vilket leder till att det blir enklare att orientera sig i staden (Boverket, 2010).

2.4.4 Fysiska strukturer

Med en tydligt strukturerad och god stadsplaneringen blir det lättare att navigera och röra sig, vilket medför en känsla av trygghet (Gehl, 2010). Det bör finnas en hierarki i stadens gatunät med många sammankopplingar utan återvändsgränder. Det är det övergripande systemet som påverkar miljöerna. Det är alltså hela staden likt en stor enhet som skapar platserna och inte de enskilda platserna som skapar staden (Listerborn, 2000b).

Värdet på antalet sammankopplingar ett stråk har till omkringliggande närmiljöer, målpunkter och andra stråk kallas konnektivitet. En hög konnektivitet på cykel och gångbanor ökar antalet möjliga färdvägar och gör det mindre otryggt för invånare att transportera sig aktivt. Många kopplingar skapar en större enhet, det vill säga en ökad möjlighet till snabbare och fler vägval, vilket i sin tur stärker den upplevda tryggheten. En hög konnektivitet gör också att det inte behöver bli en stor tidsuppooffring att ta omvägar som känns tryggare på kvällen. När stadsmiljöns stråk och rumsligheter är tydligt överblickbara ökar orienterbarheten för fotgängare, vilket också bidrar till tryggare, säkrare och attraktivare färdvägar. Därför är det av hög vikt att siktlinjer, vyer mot mötesplatser, stråk och målpunkter tillvaratas och förstärks när offentliga rum utformas. Stadsstrukturer uppbyggda i rutnät ger en hög konnektivitet (Boverket, 2013). Listerborn (2000b) menar också att rutnätsmönstret ger en god genomströmning och orienterbarhet. I de många korsningar som skapas i rutnätet blir det fler tillfällen för möten mellan människor. Rutnätsmönster behöver inte vara exakt kvadratiske, det viktiga är att kvarteren är korta och att korsningarna är

många. Detta underlättar människors möjlighet att röra sig och ger fler vägval (ibid.). Även Gehl (2010) menar att tydlighet är viktigt, men att strukturen inte bör vara förenad med omänsklig skala och breda, raka gator. Istället lyfter han fördelar med böjda och varierade gator för att människor ska trivas. Det viktigaste är tydlig navigering och hierarki i gatunätet. Skyltar och god belysning är avgörande när det kommer till trygghet i staden menar han (ibid.).

Funktionsuppdelade och trafikseparerade områden ger långa avstånd mellan verksamheter, boende och arbetsplatser. Dessa utspridda strukturer gynnar inte ett rikt folkliv och gör det svårt att röra sig fritt (Listerborn, 2000b). Även Gehl (2010) menar att en grundläggande pelare för en trygg välfungerande stad är olika funktioner i byggnader som ger liv och aktivitet på gatan samt att medborgare bryr sig om de offentliga miljöerna. Att stärka livet på gatan och öka känslan av trygghet går ofta hand i hand (ibid.). En funktionsblandad stad skapar också miljöer som attraherar en större variation av människor (Jacobs, 2005). I Sverige idag finns ökade tendenser till ett mer segregerat samhälle med lokala homogena grupper. I ett homogent samhälle syns personer som avviker tydligt, en kvinna kan känna sig som en avvikare i ett mansdominerat område. Att avvika från mängden kan ofta upplevas som otryggt. En uppluckring av homogena områden bör därför eftersträvas genom större variationsrikedom (Listerborn, 2000b). Gehl (2010) anser också att en blandning av människor ökar tryggheten och stärker den sociala hållbarheten i staden.

Förutom långa avstånd kan barriärer som kapar stadsstrukturer hindra rörelse i staden. Barriärer kan till exempel utgöras av hårt trafikerade gator, järnvägar och vattendrag. För att lösa mötet mellan barriärer och stråk anläggs ofta trafikseparerade lösningar så som cykel/gångtunnlar som ökar trafiksäkerheten men som tidigare nämnt inte alltid ökar tryggheten. Utformningen och förvaltningen av dessa bör därför tänkas igenom noga för att kunna förebygga otrygghet (Boverket, 2010). Stora kvarter kan skapa ogenomträngliga områden. Vinklar och vrår i bebyggelsen skapar intressant prägel men kan samtidigt upplevas otrygga. Om gatorna är för smala kan det ge en tvingande rörelse framåt. Detta skapar en instängd känsla då det inte finns tillräckligt med utrymme och fotgängare kan inte välja vilken sida de vill ta sig fram på (Listerborn, 2000b).

2.4.5 Underhåll och omsorg

"Det finns vissa faktorer som avgör om du upplever staden som behaglig och trygg. Skötsel och underhåll spelar ofta en viktig roll för hur vi upplever vår omgivning. Att känna att det finns någon som sköter omgivningen gör att intrycket blir bättre. Att vistas i en omgivning som känns övergiven, misskött och oplanerad kan skapa otrygghet"(Boverket 2010, s. 33).

Inbjudande platser som lockar till vistelse och där det finns tecken på mänsklig omsorg ökar trygghetskänslan (Boverket, 2010). Estetiska element som exempel platsers formgivning och färgsättning har en inverkan på den psykologiska atmosfären och människors vilja att vistas

där (Johanson & Küller, 2005). God skötsel/förvaltning är speciellt viktigt i de offentliga rummen där många människor vistas, till exempel cykel/gångstråk och hållplatser. Prioriterade insatser där leder till en ökad användning av platserna och i förlängningen även en ökad mänsklig närvaro (Boverket, 2010).

Förutom tecken på att det läggs ner omsorg av en plats, stärker även mänsklig närvaro den upplevda tryggheten (Gehl, 2010; Jacobs, 2005). Närvaron behöver inte bestå av fysiska människor, utan kan också vara tecken på att människor har brukat och vistats på platsen. Indikationer på mänsklig närvaro kan till exempel vara kvarglömda leksaker, parkerade cyklar och planterade blommor (Gehl, 2010).

Uppsatta affischer, reklam och offentlig konst ger även tecken på att stadsrum nyttjas av medborgarna. Det är dock svårt att dra en tydlig gräns mellan när utsmyckningar likt dessa i stadens rum blir till skadegörelse. Då det hänsyftar till våra känslor och upplevelser i den offentliga miljön. Ett exempel är klotter och graffiti som för vissa kan ge en ovårdad, otrygg känsla, som att samhället övergivit platsen och att människor därför drar sig för att vistas där. Vissa människor anser att graffiti är konst (Boverket, 2010). Det är ett sätt att visa omtanke och engagemang samtidigt som det fungerar som verktyg för att ifrågasätta och utmana (Lilja, 2011). Dock indikerar olovlig konst avsaknad av respekt mot samhället, vilket kan ge konsekvensen att platser upplevs mer otrygga (Boverket, 2010).

En teori som visar kopplingar mellan trygghet och underhåll samt omsorg av platser är Fixing broken Windows theory. Den presenterades på 1980-talet och har lagt en grund till de mest inflytelserika strategierna för att skapa säkrare stadsmiljö (Listerborn, 2003). Teorin bygger på utgångspunkten att ett områdes förfall bara trappas upp i etapper om inga insatser görs. Den förenklade konklusionen av teorin är att det inte är långt mellan att en stadsdel känns dåligt förvaltat med ogräs som växer, till att fönster krossas och till att fulla personer börjar sova på gatan. Samhället bör så fort som möjligt bryta den onda spiralen om det startar genom att rensa ogräset. En oordnad och dåligt förvaltat stadsmiljö leder till att vanligen skötsamma personer sänker sina normer och kan till exempel slänga skräp på gatan utan att känna skuld (ibid.).

I en undersökning gjord i en skotsk stad bads invånarna peka ut områden de ansåg vara otrygga. De pekade i stor utsträckning ut områden som hade bristande förvaltning såsom dåligt upplysta gator, förfallna, vandaliserade och nedklottrade platser (Heber, 2007).

”Place attachment” är en viktig faktor för att människor ska trivas och känna ett ansvar för de offentliga rummen i sitt lokalområde. Det handlar om att invånare känner en tillhörighet och gärna en stolthet för sitt hem och bostadsområde (Johanson & Küller, 2005). Ett sätt för att öka place attachment är att involvera invånare redan i gestaltungsprocessen. Detta leder till att människor känner större ansvar då de får en personlig koppling till sin bostadsmiljö och blir mindre benägna att förstöra/vandalisera (Boverket, 2010). Det är också viktigt att samhället uppmuntrar invånarna till att visa omsorg till exempel genom många synliga papperskorgar (Johanson & Küller, 2005).

2.4.6 Växtmaterial

Hur vegetation sköts och förvaltas i staden bidrar också till den upplevda tryggheten. För många associeras tät och mörk vegetation starkt till otrygghet, då det försämrar sikt och kan skapa gömslen för potentiella hot (Edqvist, 2012). Samtidigt utgör vegetation en viktig byggsten för människors välmående, då grönska kopplas till känslor som tillhörighet, samhörighet och samtidigt stärker stadsmiljöns estetiska värde (Gunnarsson, Jansson, Fors, Kristensson, 2012). Grönskans positiva inverkan på människan dagtid förändras dock för många när det blir mörkt. Grönområden upplevs istället då ofta som otrygga och utgör en begränsning för människors rörelse (Boverket, 2010).

Det krävs en avvägning för att kunna skapa både estetiskt tilltalande och trygga platser. Växtlighet är komplext och påverkar människan på olika sätt. Ett grönt rum omslutet av vegetation kan kännas ombonat och trevligt men också mer otryggt (Boverket, 2010). Beroende på platsens funktion och förutsättning ska avvägningen av vegetation ske. Till exempel runt stråk bör tät växtlighet undvikas på båda sidor då det ger en fränkoppling av omkringliggande miljöer. Om ett rum har siktlinjer till omgivningen ger det en öppen känsla och skapar ett tryggare intryck då möjligheten finns att se och bli sedd om något händer (Edqvist, 2012).

Friväxande tät vegetation med en naturlig karaktär uppfattas ofta som dåligt förvaltat och upplevs därigenom otrygg i större grad än ett strukturerat parkrum med högre skötselinsatser. Genom olika vegetationsstyrande åtgärder kan en ökad trygghetskänsla på en plats skapas, utan omfattande skötselproblem. Vid etablering av gröna miljöer är växtval en viktig faktor. Vid redan etablerade miljöer kan en god metod vara att gallra samt röja ut för att skapa god genomsikt och bredda smala stråk. Det är dock viktigt att inte röja och gallra för hårt utan tar hänsyn till växtlighetens positiva egenskaper så som plats för lek, rekreation, vindskydd, luftrening och biologisk mångfald (Gunnarsson, et al., 2012).

2.5 Malmös syn på trygghet

Det finns en bild av Malmö som en stad där det begås mycket brott (Malmö stad, 2013). Vid en jämförelse av brottsstatistik mellan Göteborg och Malmö ligger de på ungefär samma andel anmälda brott per år (BRÅ, 2017). Vid en jämförelse i fråga om otrygghet bland medborgarna visar att bara 22 procent av göteborgarna upplever otrygghet kvällstid (Göteborg stad, 2016). I Malmö däremot känner hela 39 procent av invånarna sig otrygga under kvällen (Malmö stad, 2018a).

Malmös mediala bild som en stad med hög kriminalitet samt resultat från trygghetsmätningar har gjort att trygghetsfrågor har fått hög prioritet på Malmö stads agenda. För att lägga fram en fast strategi i hur man i förvaltningen ska jobba med trygghet har Malmö gatukontor tagit fram ett trygghetsprogram. Programmet ska fungera som redskap för att stärka den upplevda tryggheten och ge tydliga och konkreta tips på åtgärder. Programmet ska även fungera som stöd i dagligt arbete samt i mötet på kraven från Malmös invånare och politiker om tryggare

stad (Malmö stad, 2010). Boverkets skrift *Brott, bebyggelse och planering* (1998) sammanfattar fyra punkter på vad som skapar och kännetecknar trygga stadsrum. Dessa punkter är riktlinjer och utgör grunden för hur Malmö stads trygghetsprogram är utformat och hur gatukontoret ska jobba med trygghet i projektering samt planeringsskedet:

Överblickbarhet genom siktstråk och annan utformning är viktig för trygghetskänslan. Rumsligheter där någon kan gömma sig till exempel hörn, vrår och nischer bör undvikas så gott det går. Hus och platsers entréer bör vara väl synliga även på längre distans (Malmö stad, 2010).

Synlighet är en faktor som innebär att man ska känna sig väl sedd på platser som kan upplevas otrygga. Detta för att någon ska kunna lägga märke och kunna ingripa vid överfall. Entréer, passager, hissar, trappor, hållplatser och parkeringsplatser är exempel på platser som bör ha god genomsikt. Visuella samband mellan platsen och dess omgivning måste finnas, som exempel väl synliga stråk för fotgängare (ibid.).

Orienterbarhet är viktig för upplevd trygghet. Tydligt organiserade och välskyltade gång och cykelvägar prioriteras så det är lätt att hitta i staden. Vid anslutning till landmärken och målpunkter bör det finnas goda siktlinjer (ibid.).

Tillgänglighet i staden på ett sätt så att särskilda målpunkter ska vara enkelt nåbara utan att känna rädsla, otrygghet eller behöva passera mörka passager. Avstånd mellan hållplatser eller parkeringsplatser bör inte vara långt från målpunkten, till exempel hemmet. Alternativa vägval vid situationer som kan upplevas otrygga bör så långt som möjligt finnas. Särskilt på platser som bara har en logisk väg att passera och dessutom är lätt för eventuella angripare att förutse, till exempel vid trappor, broar och tunnlar (ibid.).

Utifrån dessa riktlinjer har Malmö stad arbetat fram olika strategier för hur tryggheten ska öka i staden bland annat genom samarbete med polis, medborgardialog, öka trafiksäkerheten, förbättra belysning och ökat folkliv (ibid.). Dessa punkter exemplifieras i följande del Exempelstudie Norra och Södra Parkgatan.

3. Exempelstudie Norra och Södra Parkgatan

Stråket Norra och Södra Parkgatan ligger längs Folkets park i stadsdelen Möllevången i Malmö. Området har en storskalig kvartersstruktur i rutnätsmönster som byggdes främst för den ökande arbetarklassen när Malmö expanderade som industristad (Malmö stad 2006). Från 1965 till 1980 hade Möllevången rykte att vara ett försummat område med hög brottslighet, låg inkomstnivå, även trafiksituationen ansågs vara otrygg. Möllevången behåller sitt rykte ända in i 1990-talet när engagemang från invånarna gjorde så att Möllevången fick en mer framstående roll i Malmö (Högdahl, 2003). Möllevången är idag ett område med en stark identitet, rörelse och mångfald (Malmö stad, 2006). Ett område med stark identitet kan göra så att människor känner sig mer hemma och detta stärker den upplevda tryggheten (Lilja, 2011).

Trots att bilden av Möllevången har förbättrats, så är inte alla problem lösta. Malmö stad och Polisen skriver att området på senare tid har kantats av rån, droghandel och överfall. Polisen har ringat in området som en plats där invånarna känner sig otrygga, speciellt utsatt är stråket Norra och Södra Parkgatan. Polisen har även pekat ut ungdomsbrottslighet som en faktor till otrygghet (Polisen, 2018). Heber (2007) menar att personer som rör sig på offentliga platser påverkar platsen rykte. Otryggheten kan öka om okända eller avvikande personer rör sig på platsen. Okända ungdomsgäng kan skapa otrygghet och rädsla för brott. Invånare som känner ungdomarna upplever sällan rädsla för att utsättas. Om människor känner varandra eller inte kan således ha stor betydelse för rädslan (ibid.).

3.1 Åtgärder för att skapa ett tryggare stråk

Malmö stad har till stor del arbetat med trygghet enligt de trygghetsskapande verktyg vi tidigare listat. Här nedan lyfter vi fram några av deras trygghetsskapande åtgärder som tillämpats på stråket.

3.1.1 Social kontroll

Enligt Malmös trygghetsplan är det viktigt att skapa en trygg stad och öka den sociala informella kontrollen genom att få medborgare att känna sig behövda och bekräftade. Målet är att de boende ska känna sig delaktiga i sin närmiljö och därigenom också känna ett ansvar för att staden utvecklas åt rätt håll och förblir i gott skick. Detta genom att engagera medborgare till projekt som rör deras bostadsområde (Malmö stad, 2010).

Ett exempel från 2016 är pilotprojektet “Dialog Möllan” där boende blev inbjudna att prata om trafiksituationen. Genom en medborgardialog arbetades det fram åtgärder för att stärka den upplevda tryggheten och säkerheten i området. De åtgärder som vidtagits är en utplacering av 15 tillfälliga farthinder för att minska fort och buskörningar, uppsättandet av en betongbarriär mellan bil och cykelväg för att förhindra att bilar kör eller parkerar på de befintliga cykelvägarna, samt satt upp pollare för att helt förhindra bilar från att köra in på Södra Parkgatan (Malmö stad, 2018c). Enligt statistiska undersökningar har åtgärderna gjort att boende i området känner sig säkrare i trafiken (Arpfors, et al., 2017).

För att stärka tryggheten längs stråket samarbetar Malmö stad med polisen. Tillsammans har de med hjälp av medborgardialoger och trygghetsmätningar identifierat ett antal faktorer som påverkar tryggheten längs med stråket (Malmö stad, 2018a). De största faktorerna till den upplevda otryggheten är: Narkotikahandeln, oron att utsättas för våldsbrott eller överfall, trafikrelaterade problem och nedskräpning. Under 2017 angavs ett medborgarlöfte som beskriver de aktiviteter, planer och strategier som ska och sker i området för att öka tryggheten för de boende (Arpfors, Gustavsson, Jonsson, Magnusson, Theodoridou, 2017). Bland annat är nu stråket utsatt av polisen som en “hotspot” vilket innebär att polisenheter ska patrullera på stråket när de inte är uppbundna av något annat. Detta är en insats mot narkotikahandeln och har gjort att försäljningen minskat på stråket (ibid.).

Utöver högre polis närvaro på stråket har övervakningskameror installerats i Kristianstadsrundellen (i folkmun "Knarkrundellen") för att öka tryggheten, samt minska droghandeln. Efter uppriggandet av kameror, har narkotikaförsäljningen flyttat en bit norrut längs stråket (Polisen, 2018). Efter polisens uppföljning av hur kameraövervakningen tagits emot av de boende 2017 framkom att hälften av de tillfrågade inte var medvetna om kamerans existens och att tydligare skyltning behövs. Det visade sig även att kameraövervakningen minskade den synliga brottsligheten direkt efter kamerans installation (Arpfors, et al., 2017).

En trygghetsvandring har gjorts i området men enligt en utvärdering var den otillräcklig då endast en boende bjöds med på vandringen vilket gjorde det svårt att få grepp om den lokala problembilden. Utvärderingen visar att en komplementerande trygghetsvandring är att föredra och då bjuda in boende. Boende är viktiga att ha med i en trygghetsvandring då detta kan stärka den informella sociala kontrollen (Arpfors, et al., 2017).

3.1.2 Se och synas

En strategi för att öka den upplevda tryggheten i Malmö och längs stråket är satsningar på ett rikt folkliv. Folkets park som ligger i anslutning till stråket har genomgått stora renoveringar och omgestaltningar för att bli en park där många människor ska vilja och kunna mötas. Parken erbjuder idag många aktiviteter såsom restauranger, nattklubbar, lekplatser, odlingar, konserter och skateramper. Detta gör att även människor som inte bor i området vistas här (Malmö stad, 2010). Förutom Folkets Park finns målpunkter som Södervärn och tågstationen Triangeln vilket skapar rörelse och liv i området. Möllevångstorget med sin torghandel och utbudet av barer gör att det är liv och rörelse även på kvällen. Området har få grönytor vilket gör att gatan ofta används som vistelseyta och detta bidrar till känslan av liv och rörelse (Malmö stad 2006).

3.1.3 Belysning

Malmö arbetar enligt tidigare del i litteraturstudie med belysning för att öka tryggheten i staden. Men i Malmös trygghetsprogram beskriver de också problematiken med belysning. De menar att även om ljussättning stärker tryggheten så är det omöjligt att belysa hela staden av både hållbara, ekologiska, estetiska och ekonomiska skäl. Istället har det tagits fram en ljusplan där det framgår vilka stråk och platser som bör prioriteras i staden, baserat på vart folk rör sig mest (Malmö stad, 2010). Stråket längs med Södra och Norra Parkgatan är ett av dessa inringade områden. På stråket har de bytt ut ljuskällor med dålig färgåtergivning till högre färgåtergivning. Belysningen på stråket under kvällstid är färgerna klara och tydliga vilket kan förbättra trygghetskänslan. För att öka intimiteten samt tryggheten på platsen har utplacering av intim belysning gjorts bland annat genom att vissa ljuskällor placeras lägre (ibid.).

Längs stråket finns även konstinstallationer och effektskapande belysning. Vissa är rester från evenemanget *Malmö by light* som arrangerades år 2004 kring Norra och Södra Parkgatan. Ett av syftena med arrangemanget var att skapa tryggare samt intressantare offentliga miljöer som ska få Malmös invånare att vilja vistas utomhus även när det är mörkt. Flera av dessa ljusinstallationer är idag permanenta och har enligt Malmö stad ökat trygghetskänslan. Främst har ljusinstallationen Inside out i Kristianstadsrondellen uppmärksammats (Malmö stad, 2006).

3.1.4 Underhåll och omsorg

Malmö stad arbetar med underhåll och omsorg för att stärka den upplevda tryggheten. De eftersträvar ett renare Möllevången då denna typ av åtgärd kan fungera brottsförebyggande och trygghetsskapande i enlighet med den tidigare beskrivna teorin om ”Broken Windows” (Malmö stad, 2018b). Därför har Malmö satt in en extrainsatt städpatrull längs stråket och i området (Arpfors, et al., 2017).

För att förhindra och minska olaglig graffiti och klotter har Malmö stad låtit en del av muren som skiljer Parkgatan från Folkets Park vara en laglig graffitivägg, även lagliga affischeringsväggar finns längs stråket (Malmö stad, 2010).

3.2 Trygghetsvandring

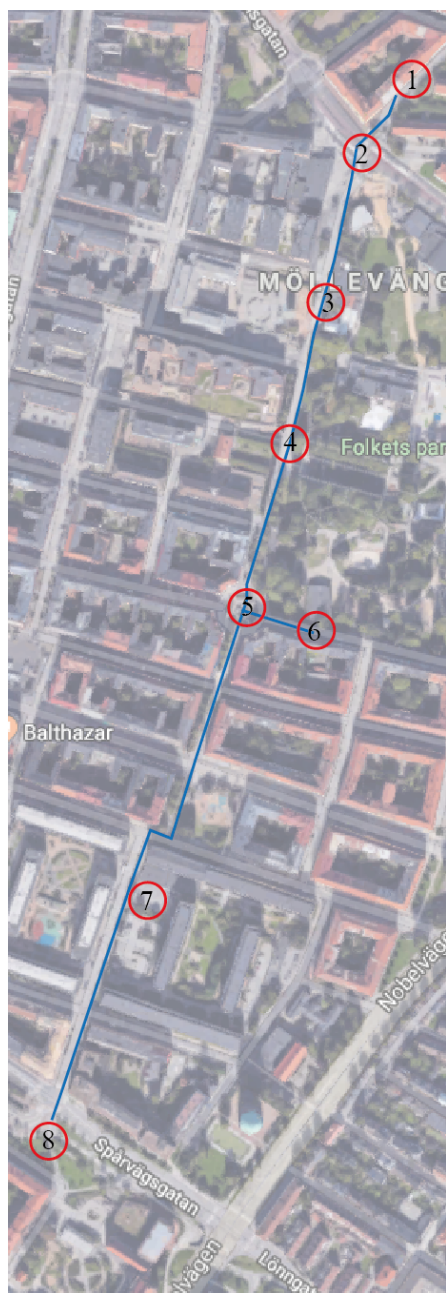
Datum: 16-04-2018

Medverkande: Nio kvinnor mellan 21-29 år och alla är boende längs med eller i närhet av stråket.

3.2.1 Upplägg

I trygghetsvandringen lät vi deltagarna analysera åtta i förväg utvalda platser. För att få en bred bild på vilka aspekter som är av betydelse för den upplevda tryggheten hos kvinnor, valdes platser av varierad karaktär och som representerar olika typer av offentliga rum.

Platserna vi valde var:

1. Mäster Henriksgatan

Platsen ligger på en gata där ena sidan kantas av fasaden från ett fyra våningars flerfamiljshus från början av 1900-talet och andra sidan kantas av privata trädgårdar som tillhör S:t Knuts kulturhusområde. Vilket är ett grönskande och småskaligt bostadsområde med flerfamiljshus på två-tre våningar.

2. Folkets torg

Platsen är öppen med torgkaraktär och ligger i direkt anslutning till Folkets parks huvudingång, busshållplats, en kvällsöppen Coop samt en falafelkiosk. Platsen är lite av en knutpunkt. Den korsas av vältrafikerade cykelbanor och här är det mycket liv i rörelse både av fotgängare, cyklister samt ett ständigt flöde av kollektivtrafik och bilar på Amiralsgatan.

3. Passagen

Platsen utgörs av en ca 9 meter bred gång och cykelväg. På ena sidan vägen ligger en skolgård som är avskärmd från gång och cykelstråket med en cementmur. På andra sidan reser sig en cirka fyra meter hög husfasad helt i avsaknad av fönster och entréer. Platsen har inga bostäder i direkt anslutning.

4. Väl upplysta korsningen

Plats fyra valdes för att det har gjorts satsningar på belysning av olika typer samt att det finns en genomsikt in till parken. Till skillnad från tidigare plats ligger denna i en korsning.

Bild 1: Karta över stråket. Satellitbild
© Googlemaps

5. Rondellen

I folkmun kallad "Knarkrondellen", en plats med dåligt rykte där trygghetsskapande åtgärder satts in av Malmö stad. Bland annat en ljusinstallation samt att platsen är kameraövervakad. Platsen ligger i direkt anslutning till en laglig graffitivägg.

6. Igenbommade restaurangen

Platsen ligger bredvid en stängd restaurang som är igenbommad med galler. På platsen finns mycket klotter och här är det sällan ett stort flöde av människor.

7. Parkeringen

Platsen utgörs till största del av en stor parkeringsplats. Omkring parkeringen på tre sidor reser sig storskaliga flerfamiljsbostadshus på nio våningar. På den tredje sidan ligger även där ett bostadshus som i botten har en galleria med en pizzeria, kemtvätt samt en Icabutik som har sin varuingång ut mot parkeringsplatsen.

8. Gröningen

Platsen består av en liten gröning, den är öppen men kantas med tät vegetation av träd och buskskikt. På platsen har en tidigare gruppvårdstakt ägt rum.

Inför vandringen

Vi samlades innan gåturen i en möteslokal och presenterade trygghetsvandringens upplägg för deltagarna, beskrev stråkets/områdets problembild samt definierade vår tolkning av begreppet trygghet. Varje deltagare fick en karta där de kunde se den planerade vandringen samt de förutbestämda stoppunkterna längs stråket.

Vandringen

När mörkret lagt sig kl 20.30 gick gruppen gemensamt längs stråket och stannade till på varje plats i cirka fem minuter. Där fick deltagarna analysera och skriva ner sina iakttagelser och upplevelser.

För att inte styra deltagarnas åsikter och ställa ledande frågor under vandringen gav vi dem först en öppen fråga de skulle tänka på:

Hur känns det när du är på denna plats, känns det tryggt/otryggt?

Sedan bad vi dem anteckna vad i den omkringliggande miljön på platsen som fick dem att känna så:

Vad i den omkringliggande miljön får dig att känna dig trygg?

Vad i den omkringliggande miljön får dig att känna dig otrygg?

Efter vandringen

Efter sista stoppet gick vi tillsammans tillbaka till möteslokalen och lät de medverkande gå igenom samt diskutera sina upplevelser och reflektioner de fått under vandringen. Under samtalet bjöds det på fika.

Deltagarnas anteckningar från trygghetsvandringen samlades in och samtalet efteråt spelades in för att underlätta en sammanställning. Målet med samtalet var att få en nyanserad bild av deltagarnas uppfattningar. I samtalet eftersträvades inte enighet, utan snarare att få fram olikheter i synpunkterna från de deltagande.

3.3 Resultat från trygghetsvandring

Utifrån de insamlade anteckningarna från trygghetsvandringen samt samtalet efteråt har vi sammanställt de mest belysta faktorerna som påverkade den upplevda tryggheten längs stråket. Se bilaga *Trygghetsvandring* för full information. Alla platser som nämns i nedanstående text hänvisas till bild 1.

Se och synas av de boende:

Känslan av att kunna bli sedd från omkringliggande bostäder var en stark faktor för den upplevda tryggheten. På platserna där fönster och fasader var vända ut mot gatan beskrevs det som att tryggheten förstärktes, medan platser där kontakten med boende saknades blev den upplevda otryggheten starkare. Det visade sig att arkitekturen och skalan på bebyggelsen har en stark påverkan på den upplevda tryggheten. Även fast plats sju var omringad av bostäder med fönster och entréer ut mot platsen gav den storskaliga bebyggelsen inte samma trygghetskänsla enligt deltagarna.

Mänsklig närvaro:

Förutom att känna sig sedd från omkringliggande bebyggelse, var också den mänskliga närvaron av fysiska personer på platserna en viktig aspekt för trygghetskänslan i gruppen. Platser där det var många människor i rörelse som var på väg eller hade en tydlig riktning upplevdes som ett tryggt inslag. Där det endast var lite folk eller människor som bara stod, satt eller rörde sig mållöst utan någon tydlig riktning upplevdes ofta som otrygga. *“Det värsta är när människor går runt planlöst, det känns tryggt när människor går på gatan och har ett mål med sina steg”*. Vilka människor som finns på platsen påverkar också hur den upplevs. Speciellt pekades män ut som potentiella hotbilder. En av deltagarna uttryckte sig såhär: *“Känns bättre när det inte är några folk på gatan snarare än män i grupp som säljer knark. Typ folk med barnvagn och andra kvinnor är bra. Jag är rädd för män!”*

Öppna verksamheter och målpunkter

Närhet av öppna verksamheter såsom mataffärer, restauranger, uteserveringar var något som stärkte den upplevda tryggheten på platserna längst stråket enligt gruppen. Även närhet av målpunkter som Södervärns busstation eller Folkets torg där det rör sig mycket människor angavs av deltagarna som en aspekt för ökad trygghet.

Bilism:

Biltrafik diskuterades mellan gruppmedlemmarna och de ansåg att körande bilar kunde skapa trygghet och ibland inte. En av deltagarna uttryckte sig såhär: *“Jag tycker att biltrafik gör en plats otrygg om det inte är ett ständigt flöde, då blir det oftare tryggt då många ser en. Smågator där det bara kommer en bil då och då gör det läskigt, då vet man inte vad föraren*

har för mål.” Parkerade bilar var däremot något som deltagarna var eniga om att det stärkte den upplevda otryggheten i den offentliga miljön, då det gav sämre uppsikt över platser samt kunde möjliggöra gömställen för förövare.

Möjliga flyktvägar samt öppna och slutna rum:

Om rummen och fasaderna kändes öppna eller slutna var också en faktor som påverkade trygghetskänslan. Slutna gaturum där det inte gavs möjligheter till avstickare eller som saknade korsande vägar upplevdes i stor grad som otrygga. Möjliga flyktvägar var något som stärkte den upplevda tryggheten på platserna längst stråket.

Öppenhet visade sig dock vara komplex då deltagarna samtidigt som de tyckte att det ger trygghet också menade att det bidrog till en känsla av utsatthet. Så här uttryckte sig en deltagare om plats två: *“Det borde kännas tryggare där, när det är så stort och öppet. Men det kanske också är därför det känns lite jobbigt att va där, det är så mycket att hålla koll på”*. De menar att öppenhet gör att man känner sig beskådad och att folk kan se en, men att det inte finns någon tydlig riktning vilket leder till att det blir svårt att få en snabb överblick.

Överblick och siktlinjer:

Om platserna hade goda siktlinjer var något som påverkade den upplevda tryggheten. Ett tydligt exempel på det var både plats tre och fyra som båda låg i korsningar vilket gav deltagarna en tydlig överblick på vad som hände längre bort. På plats tre fanns ett staket som gav en möjlighet att kunna se in i parken vilket majoriteten av deltagarna tyckte stärker tryggheten.

Belysning:

Platsernas belysning var något som togs upp som en aspekt för den upplevda tryggheten på platserna. I det stora hela ökade bra belysning tryggheten, dock lyftes det även fram att belysning kunde öka otryggheten. På två av platserna uttryckte ett fåtal deltagare att belysningen kändes bländande vilket minskar tryggheten på platsen. Även att belysningens färgtemperatur kändes kall angavs av en deltagare som en bidragande faktor till upplevd otrygghet.

Rykte:

En plats rykte kom fram som en tydlig faktor till hur tryggheten påverkas. Bland annat är plats fems rykte som en plats med hög narkotikaförsäljningen något som ökade otryggheten, trots att platsen var så gott som folktom när vi var där. Även vetskapen om tidigare händelser som inträffat var av betydelse. Exempelvis så tog plats åtta upp som extra otrygg av deltagarna som var medvetna om att det skett en gruppvåldtäkt där. Även deltagarnas tidigare upplevelser de själva haft på en plats påverkade hur de kände under trygghetsvandringen. *”Här står det ofta en massa skummisar och knarkisar längs väggarna och bara glor, så sjukt creepy!”*

Skrymslen och vrår:

Tydlig överblickbarhet var något som stärkte den upplevda tryggheten. På platser där det fanns bilar parkerade, växtlighet eller andra objekt som möjliggjorde gömslen påpekades som

negativt för tryggheten. På plats tre var de flesta deltagarna överens om att väggarna som reser sig på båda sidorna om platsen ledde till ökad otrygghet då det inte finns några flyktvägar. Men en av de deltagande menade också på att de raka långa väggarna omöjliggjorde gömmor och plötsliga överraskningar, och att väggarna därför också bidrog till ökad trygghet på platsen.

Tryggt nära hemmet:

Att det ofta känns tryggt nära hemmet var en stark faktor för deltagarna. Ett tydligt exempel på detta är att plats sju. Parkeringen upplevdes i stor utsträckning som otrygg av deltagarna. Däremot kände en av deltagarna som var bosatt i ett av husen vid parkeringsplatsen sig tryggast där av alla platser. En annan deltagare som bodde i anslutning till plats två uttryckte sig såhär: *“Jag känner mig trygg när jag kommer till Coop för att jag snart är hemma.”*

Omvägar:

Gruppen såg generellt att Södra och Norra Parkgatan är ett stråk de helst undviker på kvällen. Istället går många en omväg på Bergsgatan som ligger två kvarter bort. Kvarteren är stora vilket gör att omvägen är tidskrävande men det finns inga bra alternativa vägar. *“Jag brukar gå på Bergsgatan! Undviker helst Parkgatan! Om jag tar Parkgatan så cyklar jag alltid”*.

Social kontroll:

När gruppen stod och analyserade plats fem patrullerade två ridande poliser förbi. Alla förutom två i gruppen tyckte att det kändes tryggare och säkrare med polisens närvaro. En i gruppen uttryckte sig såhär: *“Jag blir stressad av polisen närvaro! Det känns som de aldrig är på folkets sida!”* En av de deltagande menade att hon kände sig splittrad i frågan. Polisens närvaro ger bara en betryggande känsla i stunden menar hon. Vetskapen av att det är en plats där polisen ibland brukar patrullera stärker dock hennes otrygghet när de inte är där, då deras närvaro indikerar att de brukar/kan vara en otrygg plats.

Att det finns en övervakningskamera på platsen gav fyra av deltagarna en känsla av ökad trygghet. En av personerna tyckte bara att kameran gjorde det otryggare och resterande fyra personer tyckte att kameran inte hade någon inverkan på deras upplevda trygghet. *“En kamera kan inte rycka in och hjälpa mig om jag blir överfallen”*

Växtlighet:

Stråket har inte mycket växtlighet men den växtligheten som finns i form av uppstammade solitära träd var uppskattad då det ändå gav en god överblick, en tryggare känsla och att det gav platsen ett mer mjukt ombonat intryck. Detta uttrycktes speciellt kring plats ett och fem. Däremot beskrevs den lite lummigare oupplysta växtligheten i Folkets park och kring gröningen på plats åtta som potentiellt obehaglig då den var tät, mörk och gav deltagarna känslan att någon kan gömma sig där. Även de täta häckarna på plats sju gjorde att många upplevde otrygghet då de skapade möjliga gömställen. Det var dock en i gruppen som tyckte att häckarna på platsen var bra då det delade upp den stora parkeringen i mindre överblickbara delar.

Klotter:

Klotter och graffiti var något som delade gruppens åsikter. Alla i gruppen tyckte att den lagliga graffiti på plats fem var fin och att den bidrog till en tryggare känsla på platsen då det indikerade på liv. Men olovligt klotter gav somliga deltagare en obehaglig känsla som stärkte ödsligheten och otryggheten på platser.

4. Diskussion

4.1 Viktiga aspekter för trygghet

Det är svårt att svara på generella orsaker till kvinnors upplevda otrygghet i det offentliga rummet då alla människor är olika och känner olika saker. Tidigare erfarenheter och ens uppväxt spelar stor roll (Friberg, et al., 2005). Alla platser har dessutom olika orsaker till varför det känns otryggt. Stråket Norra och Södra Parkgatan har genomgått relativt omfattande fysiska trygghetsskapande åtgärder (Malmö stad, 2010). Det är dock fortfarande många kvinnor (och andra) som upplever otrygghet här (Polisen, 2018). Detta visar att det snarare kan vara problem i samhället som skapar denna otrygghet, och kanske inte främst de rumsliga aspekterna. Men gestaltning och planering kan vara verktyg till att skapa rum där fler människor kan mötas och därmed öka tryggheten (Gehl, 2010; Jacobs, 2005). Det handlar om att skapa fler tillgängliga platser för kvinnor och således för alla. Nedan diskuterar vi fysiska/rumsliga och psykologiska aspekter som i litteraturstudien och trygghetsvandringen visat sig vara av extra betydelse för kvinnors upplevda trygghet. Det är dock svårt att dra en tydlig gräns mellan psykologiska och fysiska aspekter då de ofta går ihop med varandra. I diskussionen hänvisar vi till trygghetsvandringen. Se bilaga *Trygghetsvandring* för full information.

4.1.1 Psykologiska aspekter

Listerborn (2015) och Whitzman (2007) menar att diskursen kring kvinnors rädslor i det offentliga rummet kan vara problematisk. Andra delar av litteraturstudien och trygghetsvandring visar att diskussionen kring kvinnors otrygghet bör tas på stort allvar. Kvinnors otrygghet är ett komplext ämne och det finns många olika sanningar men litteraturstudien samt trygghetsvandringen visar främst på att kvinnors upplevda otrygghet handlar om risken för sexuellt våld. Könsmaktsordningen visade sig därför vara en betydande faktor (Friberg, et al., 2005; Listerborn, 2000a). Exempel från trygghetsvandringen är en man på gatan som pratar högt i telefon. Detta upplevde många i gruppen som otryggt då mannen tog mycket plats i det offentliga rummet och deltagarna upplevde att de hamnade i underläge. Deltagarna tog också upp att de tyckte det kändes otryggt med män som står och betraktar dem. Detta visar tydligt att det inte är de specifika övergreppen otryggheten handlar om för kvinnor, utan snarare de mer subtila signalerna som kan göra kvinnan påmind om vad som eventuellt skulle kunna hända (Friberg, et al., 2005).

Folkliv på gatan tas upp både i litteraturstudien och i trygghetsvandringen som en viktig aspekt för ökad trygghet (Gehl, 2010; Jacobs 2005). Dock visade deltagarna tydligt att det också berodde på vem som befolkade gatan. Många i trygghetsvandringen upplevde män i allmänhet samt grupper av män som strövade runt utan mål som en anledning till förstärkt otrygghet. Människor som hade ett tydligt mål i sina steg beskrevs som en trygghetsskapande faktor, bland annat kvinnor med barnvagnar. Detta kan hänvisas till Listerborn (2000b) och Heber (2007) som menar att platser där många rör sig kan upplevas lika hotfulla som platser vilka är tomma beroende på situation. Okända män och ungdomsgrupper kan skapa otrygghet då de är potentiella gärningsmän (Heber 2007). Statistik visar att det är hemmet som är den farligaste platsen att vistas i som kvinna (Friberg, et al., 2005). Därmed är det människor man känner som är det största potentiella hotet. Detta gör diskussionen om trygghet intressant då majoriteten av kvinnor ofta upplever störst otrygghet i det offentliga rummet och inte i hemmet (Whitzman, 2007). Heber (2007) menar att otrygghet avtar vid mötet av bekanta män. Upplevelsen av trygghet stämmer således inte överens med statistiken. Det är därför viktigt med ett väl integrerat samhälle där människor möter och lär känna varandra (Öresjö, 2000). Newman förespråkar grindsamhällen (Joy, 2014). Men dessa likt Öresjös (2000) åsikt grupperar människor, försvårar viktiga möten mellan olika grupper vilket ökar segregationen och minskar förståelsen för andra. Det är därför viktigt att vi arbetar mot trenden av grindsamhället och fokuserar på integration.

Deltagarna i trygghetsvandringen bodde i vissa fall i direkt anslutning till de förbestämda platserna längs vandringen och menade på att det stärkte den upplevda tryggheten. Detta kan hänvisas till Heber (2007) och Öresjö (2000) som menar att upplevelsen av trygghet förstärks på en plats man ofta vistas på och är bekant med människorna som bor där. Statistik visar dock att det ofta är i direkt anslutning till hemmet som bland annat personrån sker (Heber 2007). Det kan alltså handla om en falsk säkerhetskänsla att befinna sig nära hemmet. Detta påvisar ytterligare att brottsstatistik inte behöver ha någon koppling till den upplevda tryggheten.

Det var många av deltagarna på trygghetsvandringen som upplevde sig mindre trygga efter de gruppvåldtäkter som skedde under vintern 2017 (Mikkelsen, 2017). Exempelvis tog plats åtta upp som extra otrygg då några i gruppen var medvetna om att det skett en gruppvåldtäkt där. Detta kan möjligtvis hänvisas till Heber (2007) som menar att tidigare händelser och platsens rykte kan förstärka den upplevda otryggheten. Dock kan den mediala framställningen av Malmö som en stad med hög kriminalitet och många överfall ge en förstärkt bild (Heber, 2007). Statistiken visar att Malmös befolkning upplever högre otrygghet än i Göteborg, trots att de har likvärdigt antal anmälda brott (Göteborg stad, 2016; Malmö stad, 2018a). Men det kan också bero på vilka typer av brott som har anmälts i de båda städerna, vilket statistiken inte visar. Exempelvis påverkar inte ett skattefusk den upplevda tryggheten kvällstid på samma sätt som en våldtäkt.

Bo Grönlund lyfter vikten av spänning i staden (Malmö stad, 2010). Men frågan är om spänning behöver eftersträvas när vi idag lever i ett samhälle där otryggheten gör att kvinnor behöver nyttja strategier där de riskerar sin säkerhet för att känna sig trygga (Friberg, et al.,

2005). Det verkar som att Listerborn (2003) har rätt när hon menar att det saknas ett genusperspektiv i diskussionen samt dålig förståelse för hur människors vardagsliv och rörelse begränsas i staden genom upplevd otrygghet.

Brottsförebyggande åtgärder och trygghet kan ofta ligga nära varandra och ibland gå hand i hand. Men tryggheten behöver inte öka med hjälp av brottsförebyggande åtgärder (Friberg, et al., 2005). En ökad social kontroll genom polisnärvaro och kameraövervakning har satts in på stråket (Polisen, 2018). Detta har lett till att narkotikahandeln har minskat, vilket ökat den upplevda tryggheten (Malmö stad 2018a). Dock upplevde några i gruppen att tryggheten minskade på grund av polisen och kameran, men det är svårt att säga om otryggheten hade upplevts mindre om insatserna inte hade gjorts. Insatserna har gjort att narkotikaförsäljningen minskat kring rondellen men den har inte försvunnit helt (Polisen, 2018). Istället har problemet förflyttats till andra delar av stråket och staden (ibid.). Det kan således upplevas som att Malmö stad ytligt försökt behandla problematiken på platsen, men inte löst de verkliga problemen. Detta kan härledas till Listerborn (2000b) som menar att trygghet inte kan åstadkommas av kontroll och bevakning utan endast behandla symptomen.

4.1.2 Fysiska aspekter

Det går att se många likheter mellan litteraturstudien och de upplevda känslorna som kvinnorna beskrev i trygghetsvandringen. En framförallt viktig aspekt kvinnorna tryckte på för att de skulle känna sig trygga var känslan av kontakt från omkringliggande bebyggelse. Detta överensstämmer med både Gehl (2010) och Jacobs (2005) teorier som belyser vikten av "ögon" på gatan. Detta var en återkommande diskussion på varje stoppunkt. Generellt har stråket inte så många boende på bottenplan, vilket gjorde att få av deltagarna kände sig sedda och upplevde att ingen skulle se eller höra om någonting skulle hända dem. "Ögon" på gatan, speciellt från boende är således en av de viktigaste aspekterna för den upplevda tryggheten. Den sena tiden för trygghetsvandringen gjorde också att det var relativt få människor som rörde sig på gatorna vilket kanske förstärkte upplevelsen av otrygghet likt Gehl (2010) och Jacobs (2005) teorier.

Funktionen och designen på byggnadens bottenplan är viktig men även skalan på husen (Gehl, 2010). Det förvånade oss att många tyckte att det kändes otryggt på plats sju, då de höga husen på nio våningar som omgärdar platsen har många upplysta fönster och balkonger från boende. Men den stora skalan gjorde att gruppen på trygghetsvandringen inte kände någon koppling till de som bodde högt upp. Deltagarna fick känslan att de boende inte har koll på vad som händer på gatan. Däremot ansågs plats ett av de flesta deltagarna som en trygg plats. Kanske hade den småskaliga bebyggelsen en stor inverkan på detta vilket stämmer överens med Gehl (2010).

Bilismen är en aspekt som kan vara både trygghetsskapande och skapa otrygghet. Resultatet från trygghetsvandringen visar på att ett flöde av biltrafik kan göra att en gata upplevs mer trygg. Ett tydligt exempel på detta i trygghetsvandringen kunde vi se på plats två, där gruppen

uppskattade flödet av biltrafik från bilvägen som tryggt. På plats sex däremot åkte bara enstaka bilar förbi. Detta upplevde de flesta i gruppen som otryggt, det är just flödet av människor vilka sitter i bilarna som deltagarna efterlyste. Om biltrafiken skulle tas bort hade kanske fler människor gått eller cyklat vilket skapar ett större flöde av människor samt ett rikare folkliv och därmed en tryggare stadsbild. Att trygghetsvandringen gjordes kvällstid när lite bilar var ute och körde samt att de förvalda platserna inte valdes i direkt anslutning till stora trafiksituationer bidrog kanske till att säkerheten och tryggheten i trafiken inte lyfts i högre grad. Möjligtvis påverkade även de trafiksäkerhetsåtgärder Malmö stad arbetat med längs stråket att deltagarna kände sig tryggare (Malmö stad, 2018c).

Deltagarna i trygghetsvandringen ansåg att det är viktigt med människor som har ett mål och inte går runt planlöst (Se bilaga *Trygghetsvandring* för full information). I området kring Möllevången, framförallt i Folkets park har de arbetat mycket med att skapa målpunkter (Malmö stad 2010). Dessa används främst under dagtid. På stråket finns många verksamheter som är stängda under kvällen vilket var en anledning till upplevd otrygghet hos deltagarna då färre människor med klara målpunkter rör sig här och det upplevdes öde. Detta överensstämmer med Jacobs (2005) som menar att kvällsöppna verksamheter stärker tryggheten. Då narkotikahandeln är utbredd på platsen drog deltagarna ofta slutsatsen att de människor som gick runt planlöst endast var där för att sälja droger, vilket gjorde att det kunde upplevas otryggt. Frågan är om detta, likt Listerborn (2000a) åsikt, snarare är ett socialt problem och borde angripas med att fler människor behöver annan sorts sysselsättning.

Möllevången har en kvartersstruktur i rutnätsmönster (Malmö stad, 2006). Enligt Boverket (2013) är rutnätsmönster en trygghetsskapande faktor i stadsstrukturen då det ger hög konnektivitet och god orienterbarhet. Men trygghetsvandringen visade att detta nödvändigtvis inte alltid stämmer då många kände sig otrygga på stråket. Enligt Listerborn (2000b) är det mer trygghetsskapande att kvarteren är korta och korsningarna många. Det hade således upplevts mer tryggt om kvarteren varit mindre, då det hade varit lättare att ta en omväg och inte behöva gå på Norra och Södra Parkgatan. En tydlig strategi många av deltagarna i gruppen använder sig av och som även Andersson (2001) och Listerborn (2000b) beskriver är att de helst undviker Norra och Södra Parkgatan. Deltagarna menade att de brukar välja att gå på Bergsgatan istället för längst med stråket för att känna sig tryggare. Det blir en lång omväg trots att det bara är två parallellgator bort, då kvarteren är stora. Denna undvikande strategi visade sig hos många deltagare vara något de tidigare inte hade reflekterat över. Detta överensstämmer med Andersson (2001) som menar att vissa strategier görs undermedvetet.

Belysning är något som i litteraturstudien tas upp som ett trygghetsskapande verktyg (Andersson, 2001; Boverket, 2010; Gehl, 2010). Även deltagarna i trygghetsvandringen ansåg att belysningen påverkade deras upplevda trygghet då den förbättrar överblickbarheten. Mörker beskrevs av deltagande som något negativt och hotfullt vilket tyder på att belysning är viktigt för den upplevda tryggheten. På somliga platser nämndes inte belysningen alls. Kanske har det att göra med att ljussättningen inte stack ut men fortfarande var tillräckligt god. På somliga platser längs stråket nämnde en av deltagarna att ljustemperaturen kändes

kall och steril, det kan ha kopplingar till att Malmö har bytt till ljuskällor med bättre färgåtergivning längs stråket (Malmö stad, 2010). Kanske ger inte ljuskällor med varm temperatur samma klara färgåtergivning. På de platser längst stråket där belysningen togs upp som mest positiv fanns många och varierande ljuskällor. Dock påpekar en deltagare att dessa platser ljussättning var lite bländande vilket visar på att trygghetskänslan är komplex och att det är svårt att skapa trygghet genom belysning.

Likt Edqvist (2012) tankar verkar växtlighetens täthet samt grad av skötsel ha en betydelse för den upplevda tryggheten. Deltagarna i trygghetsvandringen lyfte vegetation längst stråket som trygghetsskapande så länge växterna inte försämrade översikten. På de platser där vegetationen däremot var tät och möjliggjorde mörka gömmor tyckte de att det skapade otrygghet. I litteraturstudien nämns ett högt underhåll och omsorg av offentliga rum som ett trygghetsskapande medel (Boverket 2010). Malmö stad arbetar aktivt med detta då de satt in extra städpatruller i området längs stråket (Arpfors, et al., 2017). Trots de förhöjda skötselinsatserna präglas stråket fortfarande av skadegörelse i form av olovligt klotter, affischering och nedskräpning. Inga deltagare under trygghetsvandringen nämnde dock nedskräpningen som en negativ effekt på den upplevda tryggheten. Klottret uppmärksammades endast på de platser där det förekom mycket samlat klotter, och inte alls på de platser där klottret var mer utspritt. Att nedskräpningen och klottret inte togs upp i större frekvens, kan möjligtvis förklaras med Whitzman (2007) teori kring att kvinnor främst förhåller sig till rädslan av sexuellt våld och då kanske inte den yttre miljöns kvalitet blir lika viktig. En annan aspekt är deltagarnas vana att vistas längs stråket. de känner möjligtvis det som Johanson & Küller (2005) beskriver som "place attachment", då samtliga är boende i närområdet. Vandalismen hade eventuellt upplevts som mer otrygg om deltagarna i trygghetsvandringen hade utgjorts av kvinnor som inte bor längs stråket utan i mer välskötta områden.

I och med vår avgränsning Södra och Norra Parkgatan har vi inte undersökt hur Malmö stad arbetar med trygghet på andra platser i staden. Vår studie visar att Malmö främst arbetar med ljus, förvaltning, medborgardialog, trygghetsvandringar och social kontroll i form av polisinsatser för att öka tryggheten på stråket. Malmö arbetar även med långsiktiga lösningar för att öka trygghet i staden men vi har haft svårt att finna exakt hur de arbetar för att kvinnor ska känna sig tryggare i det offentliga rummet. Detta kan vara en stor utvecklingsfråga Malmö stad har framför sig.

En viktig aspekt när det kommer till trygghet är ett rikt folkliv och mötesplatser som gör att människor träffar och lär känna varandra (Gehl, 2010; Jacobs, 2005; Öresjö, 2000). Dessa miljöer kan vi som landskapsarkitekter skapa genom verktyg som belysning, undvika skrymslen och vrår, utökade gång och cykelstråk, många målpunkter och mötesplatser där olika typer av människor kan samlas, arbeta med en mänskligare skala (lägre höjd på husen och inte för brett avstånd mellan husen) med mysiga förträdgårdar. Det är viktigt att olika förvaltningar och discipliner samarbetar för att göra detta möjligt. Att lyssna på de boende och de som har verksamheter i området samt myndigheter såsom polis, politiker, kommun och forskare inom området.

Vår litteraturstudie och trygghetsvandring har gjort att vi kommit fram till olika åtgärder vilka skulle kunna stärka tryggheten i Malmö stad och på stråket. Det kan vara en idé för Malmö stad att låta kvinnor göra analyser av otrygga platser för att se hur de tänker att en potentiell förövare kan använda sig av gaturummet. I trygghetsvandringen märkte vi att deltagarna hade många åsikter hur deras närområde kan förbättras. Genom att ta del av de boendes reflektioner och kunskaper kan bandet mellan invånare och myndighet stärkas (Öresjö, 2000). Det är viktigt att satsa på att undersöka den upplevda otryggheten snarare än att fokusera på säkerhet och de faktiska brotten, då det är den upplevda otryggheten som har störst påverkan i människors vardag (Heber, 2007). Det är också nödvändigt att arbeta med de små platserna och mellanrummen i staden då det är dessa platser som kan upplevas mest otrygga (Listerborn, 2000b). Listerborn (2000b) och Gehl (2010) anser att många vägval och hög konnektivitet ökar tryggheten, kanske hade stråket upplevts tryggare om det fanns mer öppningar in till Folkets park.

För att få fler "ögon" på gatan och göra så att gående känner sig mer sedda på stråket, skulle det behövas mer kontakt från bottenvåningarna i byggnaderna. Detta problem kan kanske lösas genom att fler verksamheter vilka har öppet under kvällen flyttar in på stråket eller att fler bostäder finns på bottenplan. Detta gör även att fler målpunkter bildas och ett större flöde av människor med specifika mål infinner sig (Gehl, 2010; Jacobs 2005). För den upplevda tryggheten hade det varit bra om lägenheterna på bottenplan hade lågt sittande fönster, det gör att det bildas en bättre kontakt med de boende och de som går på gatan (ibid.). Problemet med detta är att de boende inte uppskattar för mycket insyn och sätter därför upp insynsskydd och detta gav trygghetsvandringens deltagare ökad otrygghetskänsla. På stråket ligger en stor skolgård som är öde på kvällen. Detta skapade en viss otrygghet för gruppen i trygghetsvandringen. Det hade därför varit fördelaktigt att göra skolgården till en yta som kan samutnyttjas och därmed användas även på kvällen. Det är dock svårt att öppna upp skolgården under kvällen då barnens säkerhet under dagen måste komma i första hand.

4.2 Avslutande reflektion

I det stora hela handlar det om att kvinnor ska slippa skyddas (Listerborn, 2000a). Men medan vi väntar på att den rådande könsmaktsordningen ska fasas ut kan vi arbeta med att skapa platser som upplevs mindre otrygga under kvällen och natten så att kvinnors rörelsefrihet inte begränsas ytterligare (Friberg, et al., 2005). Med detta menas offentliga platser som är ljusa, öppna och har god överblickbarhet (Listerborn, 2000a). Vi framtida landskapsarkitekter har stor potential och kompetens att arbeta med viktiga frågor som trygghet. Även om det är psykologiska aspekter och sociala strukturer i samhället som spelar störst roll för kvinnors upplevda trygghet så är de rumsliga aspekterna också viktiga (Friberg, et al., 2005). Det handlar om att arbeta med dessa parallellt för att skapa en trygg stad, inte bara för kvinnor utan för alla. Genom planering, gestaltning och förvaltning kan det skapas tryggare offentliga rum. I och med att kvinnor tar mer och mer plats i gestaltningen av de offentliga rummen genomsyras planeringen av ett bredare genusperspektiv (ibid.). Det är inte möjligt att motverka den rådande könsmaktsordningen med hjälp av fysisk gestaltning men

det går att släppa fram kvinnor så att de kan känna sig tryggare i staden och ta mer plats (ibid.). Detta genom att kvinnor tar tillbaka platser som tidigare har upplevts otrygga och vistas där mer frekvent (Koskela, 1997). För att kvinnor ska kunna göra detta behövs fler trivsamma offentliga miljöer.

Det har blivit klart för oss att känslan av otrygghet inte bara finns hos kvinnor utan även andra grupper i samhället. Förutom genus är trygghet i hög grad en samhälls och klassfråga (Whitzman, 2007). Ytterligare en anledning till att kvinnorna kände sig otrygga längs stråket var de män som vandrade omkring planlöst, så på ett sätt hade det upplevts mer tryggt om dessa män inte fanns på platsen. Men det har blivit tydligt för oss att trygghet inte handlar om att stänga ute människor med till exempel grindsamhällen, utan det handlar om att bjuda in (Gehl, 2010; Jacobs, 2005; Öresjö, 2000). Att skapa rum och platser som erbjuder liv och rörelse. Det handlar om att få olika typer av människor från alla samhällsklasser, kön och åldrar att mötas och på så sätt kunna få en större förståelse för varandra. Otrygghet för kvinnor är således ett större problem och kan eventuellt lösas med bättre integration, ökad jämställdhet på alla plan, utbildning, sysselsättning och uppfostran (Listerborn 2000b).

4.3 Fortsatt forskning

I ytterligare forskning hade det varit intressant att få andra perspektiv på den upplevda tryggheten hos andra speciellt utsatta grupper, exempelvis den upplevda tryggheten/otryggheten hos funktionsnedsatta eller hemlösa i det offentliga rummet. Vilka platser känner de sig trygga i och varför? Narkotikaförsäljningen på stråket har varit ett stort problem för tryggheten i Malmö stad. Genom kamera och polisåtgärder har handeln minskat men förmodligen förflyttats till andra områden. Även om det inte tillhör ämnet landskapsarkitektur hade det varit intressant och nödvändigt att undersöka hur man på bästa sätt arbetar i grunden för att minska de sociala problemen som leder till att människor tvingas in i drogförsäljning eller missbruk.

4.4 Metodreflektion

På grund av svårigheter att hitta relevant uppdaterad forskning om specifikt kvinnors upplevda otrygghet, har vi i litteraturstudien ibland refererat till källor skrivna för mer än tio år sedan. Trots forskningens ålder kändes informationen fortfarande aktuell, speciellt då det finns många likheter med resultatet från den aktuella trygghetsvandringen och litteraturstudien. Utifrån litteraturen som har studerats i arbetet har vissa slutsatser dragits, det finns givetvis mer material som inte hunnits studerats som eventuellt skulle ändra vårt slutresultat.

På trygghetsvandringen hade vi endast med kvinnor som bor vid eller i närheten av stråket. Detta kan göra att de rör sig här frekvent och därför känner sig mer hemma här. Vi hade eventuellt fått annan information om vi hade haft med människor som inte bor i Malmö på vandringen. Vi hade eventuellt fått med helt andra aspekter om vi hade haft med män på vandringen.

Vi träffades under en kväll i april och våren låg i luften. Om vandringen hade skett mitt i vintern när det är kallt och grått hade vi eventuellt fått annorlunda resultat.

Trygghetsvandringen var en bra metod för oss att förstå hur kvinnor upplever otrygghet/trygghet på stråket. Det var även uppskattat från de boende som var med på vandringen att deras röst fick bli hörd. Antalet medverkande kvinnor vilka ska representera de boende på trygghetsvandringen var endast nio personer vilket gör att resultatet bör tolkas med försiktighet, men det ger en indikation på hur kvinnor på Möllevången upplever trygghet/otrygghet.

Att skriva uppsatsen i par har varit givande men samtidigt utmanande. Vi har kompletterat varandra då ena skribenten är mer slarvig och pådrivande och den andra mer noggrann och diskuterande. Det har funnits hinder på vägen och en känsla av att vi aldrig kommer få ihop ett färdigt resultat. Vilket gör att vi båda känner oss stolta över vad vi åstadkommit.

Källförteckning

- Andersson, B. (2001). *Rädslans rum: Trygghetens rum: ett forskningsprojekt om kvinnors vistelse i trafikrummet*. Stockholm: Vinnova. (Rapport, 2001:32)
Tillgänglig: <https://dokodoc.com/rdslans-rum-birgitta-andersson-lunds-universitet-trygghetens.html>
- Aronsson, E. (2010). *Ljus och mörker i det offentliga rummet*. Blekinge tekniska högskola. Enheten för Fysisk Planering : (Examensarbete 2010)
- Arpfors , A., Gustafsson , H., Jonsson, E., Magnusson, E., & Theodoridou, E. (2017). *Jag går omvägar för att undvika rondellen- en utvärdering av stadsområde Innerstadens medborgarlöfte år 2017 med fokus på trygghetsaspekten*. Malmö högskola. Kriminologiprogrammet: (Fördjupningsarbete i samarbete med Polisen, 2017) Tillgänglig:
<https://www.mah.se/upload/Samverkan/POPS/Kriminologi%20Tillämpning%202017.pdf>
- Blixt, M. (2003). *Kameraövervakning i brottsförebyggande syfte*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. (Rapport, 2003:11) Tillgänglig:
https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800015488/1371914730522/2003_kameraovervakning_i_brottsforebyggande_syfte.pdf [2018-04-18]
- Boverket. (1998). *Brott, bebyggelse och planering*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig:
<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/1998/brott-bebyggelse-och-planering/> [2018-04-18]
- Boverket. (2010). *Plats för trygghet: inspiration för stadsutveckling*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig:
https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/plats_for_trygghet.pdf [2018-04-10]
- Boverket. (2013). *Planera för rörelse! – en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig:
<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2013/planera-for-rorelse/> [2018-04-28]
- BRÅ. (2010). *Trygghetsvandring: En vägledning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig: <https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2010-10-04-trygghetsvandring---en-vagledning.html> [2018-03-20]
- BRÅ. (2017). *Kriminalstatistik 2017: Anmälda brott Slutlig statistik*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig:
https://www.bra.se/download/18.10aae67f160e3eba62938177/1522141587204/Sammanfattning_anmalda_2017.pdf [2018-04-19]
- de Laval, S. (1997). *Planerare och boende i dialog : metoder för utvärdering*. Stockholm: Kungliga tekniska högskolan.

- de Laval, S. (2014). *Gåture: metod för dialog och analys*. Stockholm: Svensk byggtjänst. Tillgänglig: <https://byggtjanst.se/contentassets/88bc9b0c6c7e40f1931400375de6d486/provlas-gaturer.pdf> [2018-04-03]
- Edqvist, R. (2012). *Handbok för tryggare stadsmiljöer – Metoder och verktyg för att arbeta med trygghet i gestaltning och projektering av stadsrum*. Huddinge: Huddinge kommun. Tillgänglig: https://www.huddinge.se/globalassets/huddinge.se/_gemensamma/styrdokument-overgripande/anvisningar-och-instruktioner/trygghetshandbok-stadsmiljoer.pdf [2018-04-05]
- Friberg, T., Listerborn, C., Andersson, B., & Scholten, C. (2005). *Speglingar av rum: om könskodade platser och sammanhang*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press.
- Gehl, J., & Svarre, B. (2013). *How to study public life*. Washington: Island Press.
- Gunnarsson, A., Jansson, M., Fors, H., & Kristensson, E. (2012). *Vegetationsstyrning för ökad trygghet*. Sveriges lantbruksuniversitet, Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap. Alnarp: SLU. (Rapportserie 2012:13). Tillgänglig: https://pub.epsilon.slu.se/9014/7/gunnarsson_et_al_120903.pdf [2018-04-11]
- Göteborg stad. (2016). *Brott och trygghet: statistik över brottslighet och trygghet i Göteborg*. Göteborg: Nationella trygghetsundersökningen. Tillgänglig: <https://socialutveckling.goteborg.se/brott-och-trygghet-statistik-over-brottslighet-och-trygghet-i-goteborg/> [2018-03-13]
- Heber, A. (2007). *Var rädd om dig! Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress*. Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:197202/FULLTEXT01.pdf> [2018-04-19]
- Högdahl, E. (2003). *Göra gata – Om gränser och kryphål på Möllevången och i Kapstaden*. Diss. Lund: Lunds universitet
- Jacobs, J. (2005). *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Daidalos.
- Johanson, M., & Küller, M. (2005). *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Joy, K. (2014). The Economy of Fear: Oscar Newman Launches Crime Prevention through Urban Design (1969–197x). *Architectural Theory Review*, vol. 3, ss. 336-354.
- Jönköpings Kommun. (2011). *Belysningsprogram för Jönköpings kommun inom ramen för Stadsbyggnadsvision 2.0*. Jönköping: Jönköpings kommun. Tillgänglig: <https://www.jonkoping.se/download/18.74fef9ab15548f0b80037836/1465889>

[958460/Belysningsprogram%20förJönköpings%20kommun%20inom%20ramen%20för%20Stadsbyggnadsvisionen%202020.pdf](#) [2018-04-10]

- Koskela, H. (1997). Bold Walk and Breakings: women's spatial confidence versus fear of violence. *Gender, Place and culture* vol. 4, ss. 20-30.
- Laurell, A. (2017). *Me too-grundaren: Ett kraftfullt sätt att förmedla empati*. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/metoo-grundaren-handlar-om-att-formedla-empati-fran-en-person-till-en-annan> [2018-04-02]
- Lilja, E. (2011). *Den segregerade staden: tre kvarter i Stockholms innerstad*. Stockholm: Stockholmia.
- Listerborn, C. (2000a). *Om rätten att slippa skyddas: en studie av trygghetsskapande och brottsförebyggande projekt och kvinnors rädsla för att röra sig i stadens rum*. Göteborg: Chalmers Tekniska Högskola.
- Listerborn, C. (2000b). *Tryggare stad: kan man förändra rädslans platser?*. Göteborg: Göteborgs stadsbyggnadskontor.
- Listerborn, C. (2003). Rädslans representationer – om rädsla och trygghet i det offentliga rummet. *Ord och bild* (5-6), ss. 72-83.
- Listerborn, C. (2015). Feminist struggle over urban safety and the politics of space. *European Journal of Women's Studies*, vol. 23, ss. 251-264.
- Malmö stad. (2006). *Utvecklingsplan för Möllevångens stadsmiljö: Förslag till åtgärder våren 2006*. Malmö: Malmö stad. Tillgänglig: <https://malmo.se/download/18.7de6400c149d2490efbf17/1491298329978/Mölan.pdf> [2018-04-06]
- Malmö stad. (2010). *Gatukontorets trygghetsprogram*. Malmö: Malmö stad. Tillgänglig: <https://malmo.se/download/18.7de6400c149d2490efb104c/1491298352283/trygghetsprogram.pdf> [2018-04-02]
- Malmö stad. (2018a). *Medborgarlöften*. Tillgänglig: <https://malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med.../Trygghetsfragor-i-Malmo/Sarskilda-utmaningar/Medborgarloften.html> [2018-04-11]
- Malmö stad. (2018b). *Extra satsningar på trygghetsskapande insatser 2017-2019*. Tillgänglig: <https://malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med.../Trygghetsfragor-i-Malmo/Sarskilda-utmaningar/Extra-satsningar-2017-2019.html> [2018-04-05]
- Malmö stad. (2018c). *Trafiktrygghet*, Tillgänglig: <https://malmo.se/Stadsplanering--trafik/Trafik--hallbart-resande/Trafiksakerhet/Trafiktrygghet.html> [2018-04-22]
- Malmö stad. (2018d). *Upplevd otrygghet i Malmö 2007-2017*. Tillgänglig: <https://malmo.se/Kommun--politik/Fakta-och-statistik/Trygghet-och-sakerhet/Upplevd-otrygghet.html> [2018-04-23]

- Mikkelsen, J. (2017). *Polisen: Gå inte ut ensam när det är mörkt*. Tillgänglig: <https://www.sydsvenskan.se/2017-12-17/manga-tips-om-tortyrliknande-valdtakt-vi-tar-tacksamt-emot-fler> [2018-04-17]
- Polisen. (2018). *Medborgarlöften i Malmö - stadsområde Innerstaden*. Tillgänglig: <https://polisen.se/om-polisen/medborgarloften/malmo-innerstaden/> [2018-04-11]
- Socialstyrelsen. (2012). *Dialog trygghet*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig: https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-3-3/Documents/sid51-65_Trygghet.pdf. [2018-04-20]
- Werner, H. (2006). *Kvinnliga arkitekter. Om byggpionjärer och debatterna kring kvinnlig yrkesutövning i Sverige*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet
- Whitzman, C. (2007). Stuck at the front door: gender, fear of crime and the challenge of creating safer space. *Environment and Planning*, vol. 39, ss. 2715- 2732. Tillgänglig: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.471.7173&rep=rep1&type=pdf> [2018-04-23]
- Öresjö, E. (2000). *Låt oss slippa grindsamhällen! Om social tillit i ett hållbart samhälle. Stadsdelens vardagsrum: ytterstadens offentliga platser och liv*. Karlskrona: Stadsmiljörådet. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:bth-8902> [2018-05-11]

Bildförteckning

- Bild 1. Karta över stråket. Satellitbild © www.Googlemaps.se. Redigerad av Elvira Larsson [2018-05-02]

Bilaga: Trygghetsvandring

Datum: 2018-04-16

Medverkande: Nio kvinnor mellan 21-29 år och alla är boende i närhet av stråket.

Alla fotografier är tagna av författarna Elvira Larsson & Oscar Samuelsson.

(Foto:2018-04-16)

Plats 1. Mäster Henriksgatan

Bild 1: En lugn gata med mycket växtlighet.

Plats ett ligger på en Mäster Henriksgata där ena sidan kantas av fasaden från ett fyravånings flerfamiljshus från början av 1900-talet, på andra sida gatan ligger trädgårdarna tillhörande St-knuds kulturhusområde. Ett mycket grönt bostadsområde med låga flerfamiljshus på två-tre våningar.

Under trygghetsvandringen tyckte majoriteten av deltagarna att detta kändes som en trygg plats. Fyravåningshusets arkitektur samt den småskaliga bebyggelsen på andra sidan gav platsen en mysig känsla. Trädgårdarna avgränsas mot gatan med en låg häck eller staket på en meter. Detta i kombination med att växtligheten inne i trädgårdarna mest bestod av solitära buskar/träd gav god insyn till kulturhusen och ljuset från de låga fönstren gav ett sken av de boendes närvaro vilket stärkte trygghetskänslan.

Platsen kändes enligt majoriteten översiktlig och hade goda långa siktlinjer vilket gav en känsla av kontroll. Dock så tyckte en av de medverkande att portvalven in till fyravåningshusen utgjorde vrår till möjliga gömställen för förövare. En punkt som många av de deltagande kvinnorna tog upp som ett ökade tryggheten på platsen var siktlinjen mot Coop där många människor rör sig. Plats 1, är en återvändsgränd vilket hugger av kopplingen för bilar till den vältrafikerade Amiralsgatan. Därav var det inget flöde av bilar i rörelse utan de enda bilarna som fanns på platsen stod parkerade. Vissa av de deltagande tyckte platsen därav kändes lugn, stillsam och därför trygg. Medan andra menade att den lilla rörligheten på platsen skapade större oro. Fyra av de deltagande tryckte på att de parkerade bilarna längs gatan gav en otrygg känsla.

Plats 2.Folkets torg

Bild 2: Torg med ett stort flöde av bilar, bussar, cyklister och fotgängare.

Det andra stoppet gjordes där Norra Parkgatan möter Amiralsgatan. Platsen är öppen med torgkaraktär och ligger i direkt anslutning till Folkets parks huvudingång, busshållplats, ett kvällsöppet Coop samt en falafelkiosk. Platsen är lite av en knutpunkt, den korsas av vältrafikerade cykelbanor och här är det mycket liv och rörelse både av fotgängare, cyklister samt ett ständigt flöde av kollektivtrafik och bilar på Amiralsgatan.

Något som alla de medverkande i trygghetsvandringen tog upp som ökade trygghetskänslan var den öppna matbutiken och falafelkiosken samt det stora flödet av människor som rörde sig längs platsen. Öppenheten på platsen var också något som bidrar till en tryggare känsla. En deltagare uttryckte: *“Här finns inga höga fasader som stänger in mig”*.

Vissa av de deltagande tyckte att platsens öppenhet gav en möjlig uppsikt åt 360 grader och att möjligheten till många vägval gör det tryggare. Öppenheten verkar dock vara komplex då många samtidigt som de tyckte att det ger trygghet också menade att det bidrog till en känsla av utsatthet: *“Det borde kännas tryggare här, när det är så stort och öppet. Men det kanske också är därför det känns lite jobbigt att vara här, det är så mycket att hålla koll på”*. De menar att torgkänslan gör att man känner sig beskådad och att folk kan se en, men att det inte finns någon tydlig riktning vilket leder till att det blir svårt att få en snabb överblick över platsen. Tre av de deltagande menade att öppningen till folkets park gav en mörk och obehaglig känsla. *“Parken ger mig en läskig vibe, Den ligger som en mörk grotta och man vet inte vad som händer där inne”*. I övrigt påpekades belysningen som god på själva platsen. Den vältrafikerade Amiralsgatan gav också en ökad trygghet enligt gruppen då förarna bakom ratten ökade den mänskliga närvaron.

Plats 3. Passagen

Bild 3: Gång och cykelgata omgärdad av väggar.

Tillsammans vandrade vi vidare in på Norra Parkgatan och stannade till på plats tre. Plats tre utgörs av en ca 9 meter bred gång och cykelväg. På ena sidan vägen ligger en skolgård som är avskärmd från gc-stråket med en cementmur. På andra sidan reser sig en cirka fyra meter hög husfasad helt i avsaknad av fönster och entréer. Väggen används som plats för affischering. Alla de medverkande i vandringen tryckte på att de båda väggarna stärkte deras upplevda otrygghet och att de kände sig trängda på platsen. Platsen gav dem ingen mänsklig närvaro då skolgården är öde på kvällen och de saknade "ögon" från fasaderna. Flera av de medverkande menade också att de kände sig otrygga då det inte finns några boende i närheten som kunde se dem och att skolgården kändes läskig, tom och ödslig. Av de deltagande var de flesta överens om att väggarna som reser sig på båda sidorna om platsen leder till ökad otrygghet då det inte finns några flyktvägar. Men en av de deltagande menade också på att de raka långa väggarna omöjliggjorde gömmor och plötsliga överraskningar, och att väggarna därför också bidrog till ökad trygghet på platsen. Belysningen på platsen angavs av de flesta som god, men två av de deltagande tyckte att temperaturen kändes kall och obehaglig. En i gruppen tyckte att det saknas tydlighet i vart man som fotgängare ska gå och att det är lätt att glida ut på cykelbanan.

När gruppen stod och analyserade platsen passerade det samtidigt förbi en man som pratade högt i telefon, detta vara något som många av de deltagande uppmärksammade och reagerade på, de tyckte att det ökade den upplevda känslan av otrygghet. *"Män som pratar högt med varandra eller i telefon gör mig jätteotrygg, det känns som att de har övertaget eller är hotfulla, fast de inte ens är det, de kanske bara är glada"*

Många påpekade också att detta är en plats som de upplever som otrygg på grund av tidigare erfarenheter. De menade att detta är en plats där många män och ungdomsgäng hänger och att det ofta förekommer knarkhandel här. *"Här står det ofta en massa skummisar och knarkisar längs väggarna och bara glor, så sjukt creepy!"*

4. Väl upplysta korsningen

Bild 4: Varierande belysning lyser upp gatan och parken.

När vi vandrade vidare en bit förändrades miljön. Vi stannade till på stopp 4 där parken avgränsas med ett 3 meter högt gallerstaket. På platsen finns även många olika typer av belysning, och ligger i en korsning. De flesta av deltagarna tyckte att staketet med god genomsiktighet ökade känslan av trygghet. De menade att det gav siktlinjer och en möjlig insyn till vad som sker i parken samtidigt som det skapar en skyddande barriär som hindrar otäckheter att komma ut från parken. Genomsikten gör så att de inte behöver vara rädda att någon står och gömmer sig vid staketets öppningar. Två personer i gruppen ställde sig dock frågande till staketet och menade att det ger ett otryggt och oinbjudande intryck.

Platsens belysning var något som de flesta deltagarna tryckte på när de pratade om den upplevda tryggheten på platsen.

Särskilt nämnd var ljusslingorna som är

uppbundna mellan träden i parken och som likt ett nät letar sig ut över gångstråket. Det gav en varm och mysig känsla samtidigt som det utökade synfältet i parken. Även belysningen på staketet samt den extrainsatta belysningen på stolparna ökade platsens trygghet. Två i gruppen nämnde dock att "stolpbelysningen" gav en lite bländade känsla. Trots att belysningen på platsen som helhet uppfattas som god, gav avsaknaden av ögon från omkringliggande bebyggelse en otrygg känsla. En av de deltagande uttryckte att byggnaden med Röda korsets samt riskis och svettis lokaler med dess arkitektur kändes som en död betongkloss och nämnde hur hon saknade något levande som drog människor även kvällstid. När hon sa det höll de andra deltagarna med och menade att det skulle behövas något som drog folk till platsen för att få mer ögon på gatan. Att platsen låg i en korsning var något som majoriteten av de deltagarna tog upp som en positiv rumslig aspekt. *"Det är skönt när det ges fler vägval och det känns mycket tryggare när det finns möjlighet till att kunna vika av från gatan."* Korsningen gav också möjlighet till långa siktlinjer vilket gav en känsla av kontroll.

5. Rondellen

Bild 5: Ljusinstallationen "Inside out" i Kristianstadsrondellen.

Nästa stopp blev i den i folkmun kallade Knarkrondellen. På tre sidor om den fyrvägs korsande rondellen finns ståtliga byggnader från sekelskiftet och det fjärde hörnet mot folkets park avgränsas med en laglig graffitivägg. Alla i gruppen tyckte graffitin var fin och att den bidrog till en tryggare känsla på platsen, men några av de deltagande menade på att det olovliga klottret runt omkring gjorde platsen mer obehaglig. Klottret är något som klöv gruppens åsikt en av de deltagande uttryckte sig såhär:

“Bra med klotter då det initierar liv och att folk brukar finnas på platsen. Det är sämre när det är helt öde! Bryr mig inte om det är kidz som klottrar. Det viktigaste är att någon kan höra mig då jag är mest rädd för att bli sexuellt utnyttjad, inte att bli rånad. Det läskiga är inte vilka som är där, utan om ingen är där. Det jobbiga med knarkrondellen är att det är mycket folk som är lite sketchy men deras närvaro gör mig lugnare än om ingen vore där. En annan deltagarna höll inte med: “Känns bättre när det inte är några folk på gatan snarare än män i grupp som säljer knark.. Typ folk med barnvagn och andra kvinnor är bra. Jag är rädd för män!”

Majoriteten av de närvarande anser att ljusinstallationen Inside out (se bild 5) gör platsen tryggare och att det bidrar till en positiv platsbildning längs stråket. En i gruppen menade dock att hon alltid går runt rondellen och aldrig igenom för att få bättre uppsikt och att belysningen i rondellen bländar henne om hon går igenom. Platsens historia som knarkarkvart är dock något som sitter i och därför känner många av de deltagande sig otrygga på platsen, trots att fast det inte fanns någon knarkförsäljare på platsen när vi var där.

De många fasaderna som med entreer, fönster och balkonger vetter mot rondellen var aspekter som gav platsen en tryggare känsla. Dock angav några av deltagarna att de insynsskydd som de boende hade satt upp i sina fönster gav en otrygghetskänsla. Även att platsen är placerad i en korsning gav flera av deltagarna en ökad trygghetskänsla. De uttryckte att det gav dem en känsla av kontroll att ha siktlinjer åt fyra väderstreck och att platsen ger många möjliga flyktvägar. Att platsen har närliggande kvällsöppna uteserveringar var också trygghetsskapande. Två av deltagarna uttryckte också att vegetationen på platsen gav dem en tryggare känsla och att det gav platsen ett mer mjukt ombonat intryck. En deltagare uppmärksammade att det fanns gott om papperskorgar på platsen och tyckte det gav en tryggare känsla.

När gruppen stod och analyserade platsen patrullerade två ridande poliser förbi. Vi frågade gruppen hur de ställde sig till polisens närvaro. Alla förutom två i gruppen tyckte att det kändes tryggare och säkrare. En i gruppen uttryckte sig såhär: *“Jag blir stressad av polisen närvaro! Det känns som de aldrig är på folkets sida!”* En av de deltagande menade att hon kände sig splittrad i frågan. Polisens närvaro ger bara en betryggande känsla i stunden menar hon. Vetskapen av att det är en plats där polisen ibland brukar patrullera stärker dock hennes otrygghet när de inte är där, då deras närvaro indikerar att de brukar/kan vara en otrygg plats.

Att det finns en övervakningskamera på platsen gav fyra av deltagarna en känsla av ökad trygghet. En av personerna tyckte bara att kameran gjorde det otryggare och resterande fyra personer tyckte att kameran inte hade någon inverkan på deras upplevda trygghet. *“En kamera kan inte rycka in och hjälpa mig om jag blir överfallen”*

6. Stängda restaurangen

Bild 6: Gata med parkering och igenbommad restaurang

Vi tog en avstickare från Norra Parkgatan och gick till plats sex beläget på Kristianstadsgatan. Även här skiljs Folkets park med ett högt plank. Längs med planket står bilar parkerade. På motsatt sida vägen finns en trottoar som sträcker sig ut med ett femvåningshus. I byggnaden ligger en igenbommad restaurang med galler för fönster och ingång. Denna plats tyckte majoriteten av gruppen kändes som den mest otrygga platsen under trygghetsvandringen. En stor orsak till det var de blinda fasaderna. Deltagarna uttryckte att de inte känner sig sedda. *“Om man går längs med trottoaren så är det ingen som kan se en. Folk bor ju först 4 meter upp! De måste stå tryckta mot fönstret för att kunna se vad som sker på trottoaren!”*. De parkerade bilarna längs planket var också en bidragande faktor till att många av gruppdeltagarna hade svårt för platsen. Det försvårar överblicken över gatan och gav många möjliga skrymslen. Skrymslen där någon kunde gömma sig eller dra in och våldföra sig på en kvinna menade de. Gatan beskrevs som smal och instängd mellan de båda väggarna som reser sig. Några av deltagarna beskrev hur de kände sig trängda och att de kände en avsaknad av flyktvägar.

Den gallerklädda igenstängda restaurangen med klotter gjorde också att platsen kändes extra ödlig och övergiven. Här var det fyra av deltagarna som menade att klotret gav dem en otrygg känsla. När vi stod på platsen körde en bil förbi, den körde ryckigt och däcken skrek när den gasade iväg. Denna upplevelse var något som deltagarna menade minskade platsens trygghet. En av deltagarna lade dock märke till farthindret på gatan och menade att det var en faktor som förstärkte den upplevda tryggheten på platsen. Biltrafik diskuterades mellan gruppmedlemmarna och de ansåg att körande bilar ibland kunde skapa trygghet och ibland inte. *“Jag tycker att biltrafik gör en plats otrygg om det inte är ett ständigt flöde, då blir det oftare tryggt då många ser en. Smågator där det bara kommer en bil då och då gör det läskigt, då vet man inte vad föraren har för mål.”*

7. Parkeringen

Bild 7: Parkeringsplats omgärdad av storskalig bebyggelse

ingen hinna ner.” De parkerade bilarna på platsen var även något som stärkte otryggheten. Två av deltagarna nämnde också att de kände obehag av bilar som cirkulerade runt på parkeringsplatsen och ut iväg på Parkgatan.

Gallerian var stängd när vi var på platsen och det fanns inte några människor som rörde sig där. *“Platsen känns så öde, det känns som en baksida där ingen skulle märka om nått händer”*. Utformningen på platsen och de igenbommade affärerna var något som gjorde platsen mer otrygg enligt deltagarna. Häckarna som avgränsar parkeringen hade deltagarna delade åsikter om. En del tyckte de utgjorde ett hinder för möjliga flyktvägar samt att de skapade perfekta gömställen för förövare. En annan tryckte på att det var skönt att den stora parkeringen var uppdelad med häckarna så att man slipper *“torgkänslan”* och att det gav en möjlighet för ögat att kunna avgränsa den stora ytan och på så sätt få god överblick.

Platsen utgörs till största del av en stor parkeringsplats på ca 3000 m². Parkeringen är uppdelad i olika sektioner med gröna täta häckar. Omkring parkeringen på tre sidor reser sig höga stora flerfamiljsbostadshus på 9 våningar. På den tredje sidan ligger även där ett bostadshus på fem våningar men som i botten har en galleria med en pizzeria, kemtvätt samt en ICA-butik som har sin varuingång ut mot parkeringsplatsen.

En intressant aspekt med platsen var, trots alla de fönster och balkonger som riktar sig mot platsen tyckte alla utom en att det kändes som de saknade kontakt med de boende. Den storskaliga höga bebyggelsen ger en omänsklig skala vilket gjorde att de kände sig små och därmed otrygga.

“Husen är så höga stora och anonyma.

Känner mig osynlig här. Ingen kan höra från 10:nde våningen och om nån ser så kommer

8. Gröningen vid Södervärn

Bild 8: Lummigt område, fint eller otryggt?

Nästa stopp vi gjorde var vid en liten gröning som ligger bredvid Södervärn station, en knutpunkt för busstrafiken i Malmö. Närheten till stationen som är en öppen plats med mycket folk i rörelse var det som deltagarna tryckte på när de skulle ange vad som var positivt med platsen. Dock uttryckte en del att stationens var oklar, svår att förstå och orientera sig i. Gröningen är relativt öppen och består främst av en stor gräsmatta. Två av fyra sidor är helt öppna och ger sikt ut mot ett flerfamiljshus, men siktlinjerna ut mot väg och station bryts av tät vegetation med busk och trädskikt. Sex av deltagarna uttryckte att de aldrig skulle gå igenom den lilla gröningen själva kvällstid.

Platsen beskrevs av deltagarna som mörk, med dålig belysning och att vegetationen gav en negativ avskildhet från dess omgivning. *“Det kändes som ett mörkt hål*

som behöver lysas på mer kanske” En deltagare skrev i sin anteckning att vegetationens skapade dolda skrymslen och att hon önskade bättre överblick. På gröningen finns två bänkar. Vid dem stod och satt ett gäng på fyra unga män. De var tysta och iakttog oss och det luktade marijuana. Detta var något som alla i gruppen tog upp som en aspekt till att platsen känns otrygg. *“Så typiskt att det på en trygghetsvandring hänger fyra skumma killar i en mörk park bakom en buske och röker gräs”* En av deltagarna lyfter dock vikten av den gröna miljön och menar att hon hellre går runt den kvällstid då den känns otrygg, än att de skulle ta bort den. I anknytning till platsen begicks en gruppvåldtäkt vintern 2017. Detta var något som många av deltagarna hade vetskap om och tog upp som en bidragande faktor till att platsen kändes extra otrygg.

När vi gick hemåt vandrade vi förbi gångtunneln under Nobelvägen. Tunneln har genomgått en stor upprustning och omgestaltning för att bli en tryggare plats. Deltagarna tyckte att tunneln var fin och väl upplyst inuti. Vissa av deltagarna menade dock att det inte spelade någon roll för den upplevda tryggheten. *“En gångtunnel är alltid en gångtunnel och jag skulle aldrig gå där själv på kvällen. Ingen förutom om jag kanske möter någon kan se mig när jag går där under och då kan det vara en våldtäktsman. Sikten är skymd, så jag kan inte se om det lurar någon efter tunneln.”*

Ej platsspecifika men intressanta aspekter från samtalet efter trygghetsvandringen.

Efter trygghetsvandring gick deltagarna till möteslokalen för en diskussion. Där lyfts förutom intressanta diskussioner som var platsbundna till våra stoppunkter även mer allmänna tankar och erfarenheter gällande trygghet:

Bland annat att deltagarna känner större trygghet ju närmre sitt hem de kommer. Platser som upplevs trygga nära det egna hemmet kunde kännas otrygga för de som inte bodde i närheten. En deltagare som bodde i anslutning till plats 2 sa: *“Jag känner mig trygg när jag kommer till Coop för att jag snart är hemma.”* En annan deltagare instämde och menade att plats 7 Parkeringen kändes mest trygg för henne då hon bor i ett av husen som har sin entré mot platsen. De andra deltagarna som inte bodde vid parkeringen menade att den platsen kändes otrygg.

Det framkom från en person i gruppen att hon tycker det saknas en debatt kring det sexuella våldet. Hon hade fått vara med och svara på en enkätundersökning från Malmö Universitet kring vad människor är rädda för runt Folkets park. *“Det var endast frågor kring klotter och belysning, ingen fråga om en var rädd för att bli överfallen så jag fick skriva till det svaret som ett alternativ. Detta tycker jag var märkligt då våldtäkt är det hemskaste brottet en kan utsättas för.”*

Gruppen såg generellt att Södra och Norra Parkgatan är ett stråk de helst undviker på kvällen. Istället tar många omvägen att gå längst med Bergsgatan istället, vilket är en gata som ligger två kvarter bort. Detta gör att det blir en lång omväg och det finns inga bra alternativa vägar till stråket. *“Jag brukar gå på Bergsgatan! Undviker helst Parkgatan! Om jag tar Parkgatan så cyklar jag alltid”.*

Andra aspekter gruppen diskuterade var bilismen. *“Det finns så många läskiga parkeringsplatser med bilar med människor i som bara står där, det hade varit bra om de kunde göra något annat av parkeringsplatserna som människor skulle kunna utnyttja. Helst ta bort alla bilar. Känns mycket tryggare med ett flöde av gång och cykeltrafik!”*

Konkreta åtgärder på stråket diskuterades och gruppen kom fram till att det behövs fler öppna verksamheter på stråket under kvällen/ natten. *“Coop är bra då de har långa öppettider. Men man hade kunnat byta ut Röda korset mot en bar istället. Det kändes tryggt när baren Debaser låg där.”* Gruppen tyckte generellt att det behövs fler öppna verksamheter som drar “vanligt” folk till platsen. När vi frågade vad gruppen tänker kring långsiktiga förändringar i området diskuterades främst vikten att satsa på att minska segregationen och att öka förståelsen mellan invånare, istället för social kontroll såsom polisinsatser.